№ 43 Należytość pocztowa opłacona ryczałtem

ניינטער יאָהרגאַנג. פּרייז 20 גראַשען

CZĘSTOCHOWER CAJTUNG

Bibljoteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

טשענסטאכאווער צ[...]ג

אַנאָנסען-פּרייז: פאַר א מילימעטער שורה
פאַר'ן טעקסט 40 גראָשען, נאָכ'ן טעקסט 25 גראָשען
אין טעקסט 80 גראָשען.
די ערשטע און לעצטע זייט האלט 8 אַנאָנסען שפּאַלטען.
פאַר'ן אינהאַלט פון די אַנאָנסען איז די רעד. נישט פעראַנטוואָרטליך.

ערשיינט יעדען פרייטאג.
רעדאַקציע און אדמיניסטראציע
ערשטע אלעע 6. טעלעפאָן 201.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז
א נומער 20 גראָשען.
אדרעס פון רעדאַקציע און אדמיניסטראַציע:
Częstochowa, Aleja 6. telefon 201.

Poniedziałek dn·a 13 października 1930

מאָנטאג הושענא-רבה כ״א תשרי תרצ״א

שטיצט נור היגע פּראָדוקציע!

ענדליך האָבען זיך די טשענסטאכאווער קאָנסומענ-
טען איבערצייגט, אז ס'איז אומזיניג צו קויפען פרעמ-
דע זייפען און צו צאָהלען פאַר טראַנספּאָרט און
רעקלאמע - קאָסטען אין דער צייט, ווען די זייט
50 יאהר בערימטע פאבריק פון

דזובאס און פישער

פּראָדוצירט איהרע זייפען מיט דער מארקע „פיש"
וועלכע שטייגען איבער הן מיט דער קוואַליטעט,
הן מיט דעם מעסיגען פּרייז די אויסאַרבייטונגען
פון פרעמדע פירמעס.
פּרובירט וועט איהר זיך איבערצייגען.

Częstochowska Fabryka Mydła DZIUBAS i FISZEL

Spóła Akcyjna.

ושמחת בחגיך!

ווילסטו האָבען פריילינע
ימים טובים?
פערגעס נישט, אז עס איז שוין דאָ די 1-טע קלאַס
22-סטע מלוכה לאָטעריע
אין קאַנטאָר פון

J. WEKSLER

I-sza ALEJA 6.

יעדער צווייטער לאָס
געווינט!

דאָס גרעסטע געווינס איז:
1,000,000 זל.
א מיליאָן זלאָטעס
אויסערדעם ווענען פערהאַנען
פאָלגענדע געווינסען:
400 000
300.000
200.000
100 000
75.000
50.000
25.000
10.000
און נאָך פיעל קלענערע געווינסען.
דער פרייז:

1/4	1/2	1
10 זל.	20 זל.	40 זל.

צוליעב יום-טוב ערשיינט דער נעכסטער נומער
פרייטאג, דעם 24 אָקטאָבער ד. י.

פּילסודסקי 9 אין הויף.

פוטער

יעדער ווייסט, אז די ביליגסטע און
רעעלסטע קוועלע פון אלערליי זאָרטען

געפונט זיך אין דער לאַנגיעהריגער פירמע געברידער

קאָרצינגלאָווסקי און בערקאָוויטש

וועלכע איז פערזעהען אויף דעם סעזאָן מיט א גרויסען אויסוואהל פון
פערשידענע פוטער, ווי: פאַקען, ביבערטען, פּלאַטינען, אָפּאָסען,
סקאַנקסען, פּישטשאַניקעס, זשרעבאַקעס, קאַראַקולען שוואַרצע און גרויע
פּלאַטען, חידרעס, ביבערטען, דובלינעס, ווייסע פעל און אנדערע.
עס ווערען, אויך אָנגענומען אלערליי קירזשנער-ארבייטען
עס ווערט פערקויפט אין דעטייל צו הורט - פרייזען!
שניידערס און קירזנער'ס בעקומען עקסטרא ראַבאַטען!
קומט און איבערצייגט אייך!
ביז-יעצט איז דאָס דעטייל-געשעפט געווען אויף פּילסודסקי 1 איז יעצט איבערגע-
טראָגען געוואָרען אויף פּילסודסקי 9 אין הויף.

פּילסודסקי 9 אין הויף

אכטונג

שיך און גאלאָנ-
טעריע - סוחרים!

צום קומענדען ווינטער-סעזאָן בעזיצען מיר אויפ'ן לאַגער
א גרויסען אויסוואהל פון

קאַמטיל-שיך (באַמבאַשטס)

אלע סאָרטען פון קלענסטען ביז'ן גרעסטען נומער.
צום שול-יאָהר צו בעקומען סקאָק-גימנאַסטיק-טאַשען.
קומט און איבערצייגט אייך! ביליגער ווי איבעראל!

מיט אכטונג
קאָאָפּעראַטיוו „אָבוביוו"
נייער מארק 2. טעל. 860

יעדער עהרען-מאַן

דאַרף פערזיכערען זיין פאמיליע אין דער
פערזיכערונגס-
געזעלשאַפט
„VITA"
אלעע 14.

א מאַנגעל

מיט אלע צובעהער
באַלד צו פערקויפען
נישל טאַבאַטשניק, טאַרגאָווא 10

אייזען, שטאָהל, גוס

ווערט אָנגענומען
צום שווייסען און שניידען
אויף מאַשינען פון נייעם סיסטעם
ס. בינדער, פּילסודסקי גאַס 19

לעבעדיגע פיש

געפּאַשעטע 4 זל. א קילאָ
א. גאָבאַרסקי
קאָשטשושקי 37.

קראַנקע אויף לונגען

פרעגט אייער דאָקטאָר, און דער וועט אייך בעשטעטיגען,
אז פון טובאָטעס שטאַרבען מענשען מעהר ווי פון אנדערע
קראַנקהייטען. דעריבער יעדער וואָס ליידט אויף הוסט,
בראָנכיט, גריפּקע, לונגען-בעפערגעטונג און
קאַקלוש דאַרף באַלד זיך נעמען צו היילען. א גוט
מיטעל אויף לונגען-קראַנקהייטען איז דער פּרעפּאַראַט
FAGOSOL
ביים בענוצען FAGOSOL פערשטאַרקט זיך דער אפּעטיט
FAGOSOL
בעקומט מען אין אלע אַפּטייקען און אַפּטייק-סקלאַדען.
Skł. gł. Apteka H. ROSENSTADTA,
Warszawa, Pl. Grzybowski 10.

NACIA BRUMÓWNA
JULJAN WAJCMAN
Zaręczeni
Częstochowa w październiku 1930 r.

H. Stobiecki i B. Kromołowski

CZĘSTOCHOWA, Spadek 17, telefonu № 202.

Hurtownia żelaza i metali

poleca po cenach konkurencyjnych:
Rury i kształtki kanalizacyjne (B-ci Kanczewskich S.A.)
Rury gazowe cynkowane, czarne i kotłowe,
Sanitarja żelazne, emaljowane, porcelanowe i wanny żelazne-emaljowane, Piece kąpielowe, pierwszorzędnych firm.
Łączniki do rur gazowych, Armatura do wody i pary, Belki żelazne i szyny budowlane, Drut Kolczasty i Betonowy, Szyny wąskotorowe i t. p., Ołów, cynk i metal biały.

אונזער חשוב'ן פערוואלטונגס-מיטגליעד ה' בנימין זאקסענהויז
צוליעב'ן פריהצייטיגען טויט פון זיין פרוי

אסתר נ"ע

דריקען מיר אויס אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל.
המקום ינחם אותו בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די גבאים, קאָמיטעט און מתפללים
פון דער שוהל „אהל יעקב".

אונזער זעהר געעהרטען שכן ה' בנימין זאקסענהויז
צוליעב דעם טויט פון זיין ליעבע פרוי

אסתר נ"ע

אונזער ליעבע און איבערגעבענע שכנ'טע
דריקען מיר אויס מיטגעפיהל
פאמיליע שווארצבוים

אונזער טיעפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם
ה' בנימין זאקסענהויז און געשוויסטער
צוליעב'ן טויט פון זייער הײס-געליעבטער פרוי און שוועסטער

אסתר נ"ע

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
אייערע אונפערגעסענע פריינד
אהרן קאָנגרעצקי, פרוי און פאמיליע.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דעם ה' ב. זאקסענהויז
און פאמיליע צוליעב'ן טויט פון זייער פרוי און שוועסטער

אסתר נ"ע

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
דאָס ביוראָ פּערסאָנאַל פון דער פירמע
פּאַטאַשעוויטש און קאָנגרעצקי.

מיט גרויס צער און וועהטאג ווענען מיר מודיע, אז דעם 8 אָקטאָבער 1930 י. (ב' סוכות), איז אין ברעסלוי געשטאָרבען
אין עלטער פון 51 יאהר, אונזער ליעבע פרוי און שוועסטער

געבוירען
אסתר גאָלדשטיין זאקסענהויז נ"ע

די לויה איז פאָרגעקומען אין טשענסטאכאָוו, זונטאג דעם 12 ד. ח. (ד' דחוה"מ סוכות).
גלייכצייטיג דריקען מיר אויס אונזער אינניגסטען דאנק די אלע, וועלכע האָבען אנטייל גענומען אין דער לויה
און אָבגעגעבען דעם לעצטען כבוד, די אין טיעפען טרויער פערבליבענע
מאַן, ברודער, שוועסטערן, שוועגערין, שוואָגער און פאמיליע.

דער געענדערטער קהלה-בודזשעט.

מיר האבען מיט א קירצער צײַט צוריק אין א רײַהע ארטיקלען ארומגערעדט די פראגע װעגען דער „פערדריסליכער" ערשײַנונג װאס מיר זעהען איצט, אז די אויפזיכטס-מאכט דערלויבט זיך צו מאכען אין די קהלה-בודזשעטען אזעלכע ענדערונגען װעלכע ענדערען דעם גאנצען פלאן פון דעם בודזשעט איבער װעלכען דער ראט מיט דער פערװאלטונג זיצען מיטמאל פיעל װאָכען-לאנג ביז זײַ שטעלען איהם צונויף.

דאס זעלבע האט פאסירט מיט'ן קהלה-בודזשעט פאר'ן לויפענדען יאהר 1930 װעלכען די קהלה האט די טעג צוריקבעקומען פון דער אויפזיכטס-מאכט.

אין דעם דאָזיגען בודזשעט זענען געמאכט געװאָרען פיעל ענדערונגען, מען האט אויסגעשטראכען אדער געענדערט א גאנצע רײַהע פאזיציעס איבער װעלכע ס'זענען בעת די בודזשעט-זיצונגען פארגעקומען לאנגע דיסקוסיעס צװישען די קהלה-מיטגלידער, איצט האט מען זײַ מיט איין פעדער-שטריך מבטל געמאכט, דאגעגען זענען בעשטעטיגט געװאָרען פאזיציעס װעלכע די פראגע מאכט. דער סטאראסטװא האט קאָנסטאטירט. בעיקר זענען געשטראכען געװאָרען געװיסע סובסידיעס װעלכע די קהלה אלס אזאלכע האט אײַנגעפירט אז זי מוז זײַ געבען פאר די ארטיגע געזעלשאפטען, און עס זענען געבליבען סובסידיעס װאָגער אין גענוג גרויסע סומעס פאר געװיסע אנשטאלטען.

אײַגענטליך האט מען נאך מיט דרײַ מאנאטען צוריק געהערט, אז דער בודזשעט איז שוין צוריקגעקומען פון מיניסטעריום און ער געפונט זיך אין דער װאָיעװאָדסטװא, אָבער די קהלה האט איהם ערשט בעקומען די לעצטע טעג, דאס װיל זיך ערקלערען מיט דעם דאס די װאָיעװאָדסטװא װיל נישט זײַן מסכים אײַנצושטימען מיט די ענדערונגען װאס דאס מיניסטעריום האט געמאכט, און זי האט דעם בודזשעט נאכאמאל צוריקגעשיקט אין מיניסטעריום ארײַן, צונעבענדיג איהרע בעמערקונגען, אָבער דאס מיניסטעריום האט צום צװײטען מאל איהרע ענדערונגען בעשטעטיגט און די װאָיעװאָדסטװא האט זײַ אנגענומען.

מיר זענען נאך איצט נישט אין דער לאגע אויפצוצײלען גענוי די אלע ענדערונגען װאס זענען אין בודזשעט געמאכט געװאָרען, מיר װעלען דאס טהון אין נעקסטען נומער פון אונזער צײַטונג, אָבער דער עצם פאקט װאס דאס מיניסטעריום אין װארשא האלט זיך פאר מעהר בעהאװאנט װי די ארטיגע קהלה, דעם ראט מיט דער פערװאלטונג צוזאמען, און הײַסט צו בעשטימען אז די אדער יענע אינסטיטוציע האט געניג א קלײַנע סובסידיע, אדער דארף אינגאנצען קײַן סובסידיע נישט בעקומען, דאס מוז דאך ארויסרופען א אומפערשטענדליכקײַט.

מען װיל דאס ערקלערען מיט דעם װאס מען זאָגט אז ס'איז געגאנגען „יד ישראל באמצע", אז די היגע „אגודה" האט צוגעטהון איהר האנד, מען װײסט װײַטער צו דערצעהלען אז איינער פון די היגע „אגודה" מתועדים איז צוזאמען מיט'ן אגודה'שען נשיא סענאטאר ה' מענדעלסאָהן געװען אין מיניסטעריום און זײַ האבען דאס געװאָלט מאכען די „הנהגה" אין דעם בודזשעט, װעלכע דער רעפערענט פאר די יודישע ענינים בײַם מיניסטעריום האט בעשטעטיגט, האלטענדיג אז זײַ געבען געװיס די ריכטיגסטע און עהרליכסטע אינפארמאציעס, און דארום איז פארגעקומען אז די אלע אינסטיטוציעס װאס שטעהען אונטער'ן אײַנפלוס פון דער „אגודה" זענען נישט געריהרט געװאָרען, און די װאס זענען נישט „לפי רוחם" האט מען טײלװײַז אדער אינגאנצען געשטראכען.

אָבער דערװײַל, װי געזאָגט, זענען מיר נאך נישט אין דער לאגע צו קענען װיסען אויף װיפיעל אמת די דאָזיגע שמועות זענען, און עס װעט אונז געװיס נאך אויסקומען צו דער דאָזיגער פראגע זיך אומצוקערען.

י. פ.

איש ירושלים

בריעף פון ארץ-ישראל.

די פוירינגע װאָך האט מען אין דער יודישער פרעסע װי אויך אין געזעלשאפטליכע קרײַזען שטארק גערעדט פון א אויסגלײַך-פארשלאג װעגען דער כותל-מערבי.

װי מ'זאָגט שטרעבט זיך די רעגירונג אן, אז דער אויסגלײַך זאָל צושטאנדע קומען. מען דארף ערװארטען אז דער פסק דין װאס די קאָמיסיע פונ'ם פעלקער-בונד דארף ארויסגעבען װעט נישט זײַן צום גונסטען פון די אראבער, װעלכע האבען נישט געהאט קײַן דאָקומענטאלע בעװײַזען אויף זײער רעכט פון פריװאט-אײַגענטום, װאס זײַ פאדערען אויפ'ן כותל, ס'איז כמעט װי זיכער, אז זײער פאדערונג װעט פון דער קאָמיסיע נישט בעשטעטיגט װערען. אָבער די אראבער װעלען בכלל נישט קײַן רעגעלונג און זײַ פראטעסטען ענטשלאָסען מיט אומרוהען און געװאלדטהאטען. די רעגירונג זעהט אלזא פאראויס שװעריגקײַטען, װעלכע זי װאלט געװאלט אויסמײַדען דורך אן אָבמאך.

לײַדער אָבער קען דער נוסח פון דער רעגירונג נישט אויסגעפיהרט װערען, װײַל דער ערשטער פונקט פונ'ם אָבמאך ענטהאלט די יודישע אנערקענונג פונ'ם אראבישען פריװאט-אײַגענטום-רעכט אויפ'ן כותל, אויף דאס קענען יודען נישט בעשטעטיגען, אפילו זײַ װאלטען עס װעלען מפני דרכי שלום. דער כותל איז אן איבערגעבליבענער פון בית-המקדש און דער הײַנטיגער דור האט נישט קײַן רעכט אזוי גלאט אזוי אװעקצושענקען אנ'אנדערען כדי אויסצומײַדען אומאנגענעהמליכקײַטען.

די בעמיהונג פון דער רעגירונג האט אלזא גאר נישט געהאט קײַן ערפאלג. און דערפיהל איז לויט איהר פערלאנג אָבגעלעגט געװאָרען דער פסק-דין פון דער קאָמיסיע, װעלכער האט געזאלט פערעפענטליכט װערען דעם 1 סעפטעמבער.

די אָפטע באנקראָטען פון אראבישע, צװישען זײַ אויך לאנג-אײַנגעזעסענע, האנדעלס-פירמעס, זענען א דירעקטער רעזולטאט פונ'ם באיקאָט געגען יודען, װעלכען מען האט מיט אזא חוצפה געפירט נאך די אויגוסט-געשעהענישען. צו דער רעזיגנירטער דערקענטניש זענען געקומען ענדליך אויך די אראבער און זײַ זעהען אײַן, װי אומגליקליך פאר'ן לאנד איז אזא העצע געגען יודען.

די פוירינגע װאָך האבען באנקראָטירט צװײַ בעדײַטענדע האנדעלס-פירמעס אין ירושלים — יוסף חאמזא און סולימאן איל-עארעף. ה' חאמזא איז מיט יאהרען צוריק געװען דער אײַנציגער אימפארטער פון קאָלאָניאלע סחורות פון ירושלים און מיט א דירעקטער איבער די קרעמער פונ'ם אײַנצעל-פערקויף. און דער צײַט פונ'ם באיקאָט איז ער געװען דער רעדעל פון דער גאנצער בעװעגונג. ער האט געצעהלט די נאמ-אנװאטערען און האט אויך געעפנעט געשעפטען פון מאנופאקטור, פון װעלכע די יודען זענען ביז איצט געװען די הויפט-קויפער. דערװײַל האט אויסגעבראכען דער קריזיס אין דער מאנופאקטור-בראנזשע. די יודען, װעלכע האבען זיך געשטערט פאר'ן באיקאָט, האבען זיך אָבגעהאלטען פון קויפען אין דער לעצטער צײַט און זענען דורכדעם ניצול געװאָרען פון א קראך, װען די פרײַזען זענען געפאלען. דאגעגען די אראבער, װעלכע האבען געקאמפט מיט דער הילף פון די באיקאָט-נאמ-אנװאטערען צו ערװערבען אלע קונים, האבען אײַנגעקויפט אין דער לעצטער צײַט גרויסע טראנספארטען סחורה און זענען צוגראבען געװאָרען.

ה' חאמזא האט באנקראָטירט אויף א סומע פון 20 טויזענד פונט. דאס געשעפט איז געשלאָסען. ה' איל-עארעף האט באנקראָטירט א פיעל קלענערע סומע, ער װערט אָבער בעשולדיגט אין א אָבגעמאכטען שװינדעל, װײַל א טאָג פאר'ן באנקראָט האט ער געליהען געלד בײַ סוחרים און דאס פערמעגען האט ער איבערגעשריבען אויפ'ן נאמען פון זײַן פרוי. אויפ'ן פערלאנג פון דער רעגירונג האט מען איהם ארעסטירט.

אויך אין אנדערע אראבישע שטעדט הערט זיך פון באנקראָטען און אײַנגעשטעלטע צאהלונגען אין האנדעלס-פירמעס. די נבואה, װעלכע די יודען האבען פערויסגעזאָגט, אז דער באיקאָט װעט מעהר שטערען די אראבער גופא, איז מקוים געװאָרען.

צולעצט א סכסוך איבער א צמענטאריש אין חיפה. אין די פוירינגע װאָך איז נהרג געװאָרען דורך געהעצטע מוזולמענער אײנער פון די אנגעזעהענסטע קריסטען אין חיפה, דער רעדאקטאָר פון דער צײַטונג „איל זהור". דער מאָרד האט ארויסגערופען גרויס אויפרעגונג בײַ דער קריסטליכער געמײַנדע און ער דראָהט אויך מיט א שפאלטונג אין דער מוזולמעניש-קריסטליכער פעראײַניגונג, װעלכע עקזיסטירט נאָר מיט דעם צװעק צו קעמפען געגען יודען און ציוניזם.

שרעקענדיג זיך פאר דער שפאלטונג בעמיהען זיך די מוזולמענישע פאליטיקער צו בערוהיגען די בעלײדיגטע קריסטען. דער אראבישער פרויען-פערבאנד האט אנגענומען א רעזאָלוציע, װעלכע פערורטײלט דעם מאָרדטהאט (נאך די אויגוסט-געשעהענישען האט מען פון אזא מין רעזאָלוציע נישט געהערט, נישט בײַ קריסטען און נישט בײַ מוזולמענער). דער אראבישער אקציאָנס-קאָמיטעט האט אפילו בעשטימט צו שיקען א בעזונדערע דעלעגאציע אויסצודריקען זײער מיטלײַד דער פאמיליע פון הרוג און די קריסטליכע חברים. פון דער קריסטליכער זײַט אָבער האט מען געגעבען גאנץ דײַטליך צו פערשטעהן, אז ס'איז פיעל גלײַכער זײַ זאלען בלײַבען זיצען אין דער הײם.

ענדליך זענען אויך ארעסטירט געװאָרען צװײַ אנגעזעהענע מוזולמענער, דער דירעקטאָר פון די װאקוף-גאָרטענס אין חיפה און דער סעקרעטאר פון דעם מוזולמענישען פעראײַן, װעלכע װערען בעשולדיגט און העצען צום מאָרד. בײַם ארעסטירען האבען די בעשולדיגטע געבעטען ס'זאָל זײַ נישט בעגלײטען א קריסטליכער פאָליציאנט, נאָר א יודישער, און זײער פערלאנג איז ערפילט געװאָרען. בײַ דעם מאָרד-פאראפאל אין חיפה האט זיך בעװיזען װי מען קען זיך פערלאזען אויף דער הײַנטיגער פאָליציי בײַ רעליגיעזע קאָנפליקטען. די מוזולמענישע פאָליציאנטען װעלכע האבען געדארפט היטען די אָרדנונג אויפ'ן צמענטאריש, האבען נישט נאָר נישט פערהאלטען די מערדער, נאָר זײַ נאך געהאלפען אנטרינען און אויסבעהאלטען זיך. די פאָליציאנטען װעלען געשטעלט װערען פאר'ן געריכט.

בײַ מאגען און געדערים-באשװערונג
אונלוסט צום עסען, שטוהל-באשװערונג,
איבערגעגעסענקײַט, שמערץ אין שטערן,
ברעך-רײַץ, בעצװעקט 2—1 גלעזער
נאטירליך ביטער-װאסער
FRANCISZKA JÓZEFA
גרונדליכע רײניגונג פון פערדײַאונגס-װעג

די װאהל-קאמפאניע אין לאנד.

פון די 20 פארגעלעגטע מלוכה-ליסטעס זענען ביז הײַנט דורך דער הויפט-װאהל-קאָמיסיע פערלויפיג בעשטעטיגט 13, דאגעגען 6 ליסטעס זענען קאָנטעסטירט געװאָרען און אײנע געפסל'ט.

פון די הויפט-ליסטעס טראָגט די ליסטע פון דער סאנאציע נום. 1, נ"ד — 4 און צענטראלעװ — 7.

פון די יודישע ליסטעס טראָגט די ליסטע פון די גאליציאנער ציוניסטען נר. 14, די ליסטע פון בלאָק צו פערטײדיגען די יודישע רעכט אין פוילען (ציוניסטישע גרופירונגען) נום. 17 און פון יודישען אלגעמײנעם װירטשאפטליכען בלאָק (אגודה, סוחרים, האנדװערקער און קלײַנהענדלער) נר. 18.

אויף דער יודישער גאס.

װי מיר האבען שוין מיטגעטײלט איז קײַן אלגעמײנע יודישע פעראײַניגונג נישט צושטאנד געקומען און עס איז געשאפען געװאָרען א בלאָק פון אלע ציוניסטישע גרופירונגען אין קאָנגרעס-פוילען, אויסער די גאליציאנער ציוניסטען װאס האבען פארגעלעגט א בעזונדערע מלוכה-ליסטע, און לויט װי מען נעמט איבער זענען נאך פערהאן אויסזיכטען אז עס זאָל קומען צו א פערשטענדיגונג צװישען די גאליציאנער און די קאָנגרעס-פוילישע ציוניסטען.

דער צװײטער בלאָק װאס איז געשאפען געװאָרען דורך דער אגודה נעסט טרום אויף די סוחרים, קלײַנהענדלער און האנדװערקער.

עס איז פראװיזאָריש, אז דער קאמף צװישען די צװײ יודישע ליסטעס װעט זײַן א זעהר שארפער און יעדער בלאָק בעזונדער איז בײַ זיך זיכער אז נאָר ער װעט בעזיגען די יודישע גאס.

בײַ אונז אין שטאָדט.

בײַ אונז אין טשענסטאָכאָװ איז ענטשטאנען א פראָיעקט צו שאפען א פאראײַניגטען יודישען װאהל-בלאָק װעלכער זאָל פארמעגען אלע יודישע שיכטען און פארטײען נישט אָבהענגיג פון די װארשאװער צענטראלעס אזוי װי דאס האט געשעהן בײַ די פוירינגע סײם-װאהלען און טראָץ דעם װאס בײַ די פוירינגע װאהלען האט נישט געלונגען צו בעקומען קײַן מאנדאט, װאָלט מען אָבער נאך אמאָל פראָבירען די כוחות, מעגליך װעט עס איצט געלונגען.

צולעצט דעם אָבער װאס דער ציוניסטישער װאהל-בלאָק האט ערקלערט אז ער װעט צו קײַן פארטײַישען װאהל-בלאָק נישט צוטרעטען (די רעזאָלוציע פון קאָמיטעט געבען מיר אויף א אנדער אָרט) קען מסילא שוין װעגען קײַן פארטײַישען בלאָק קײַן רייד נישט זײַן און מען װעט בײַ אונז אין טשענסטאָכאָװ דאסמאָהל אויך מוזען מיטמאכען דעם װאהל-קאמף װאס װעט פארקומען אין אלע שטעדט.

☛ אכטונג! ☚
אין דער נײַ-געעפענטער
מלעטשארניט „נאביאל" אלטע 87
איז צו בעקומען סמעטענע, זיסע װײערע מילך, װי אויך קרעם, פוטער, קעפיר
כשר למהדרין.
אין קורצען װעט אויך זײַן פאסטעריזירטע מילך אין הערמעטיש-פערמאכטע פלאשען מיט בעדינונג אהײם.
מיט אכטונג ח. שטרוים.

12)

דער פאלשער ברודער.

אינטערעסאנטע היסטארישע ערצעהלונג פון יודישען לעבען אין דײַטשלאנד אין 16-טע יאהר-הונדערט, די צײַט פון דרײַסיג יעהריגען קריעג.

פרײַ פון העברעאישען דורך: י. גאלדזאהן

(פארטזעצונג)

— װעל איך מאקי װײַטער לעבען? — האט דאס קינד געזאָגט — און איך װעל נאך זעהען מײַן ליעבע מוטער?

— לעבען װעסטו װײַטער — האט פעטער געענטפערט — נישט בלויז דו װעסט לעבען נאָר איך װעל דיך אָבהיטען װי מײַנע אויגען אין קאָפּ, אָבער דײַן מוטער װעסטו נישט זעהען איצט, דאס טאָר נישט געשעהן, װײַל דאס קען זײַן א גרויס אומגליק פאר דיר און פאר דײַן מוטער.

— אָה, מײַן מוטער, מײַן ליעבע מוטער — האט דאס קינד זיך צוװײנט — װעט זי נישט װיסען װאו איך בין אהינגעקומען, זי װעט מײנען אז איך לעב מעהר נישט, און זי װעט דאס נישט איבערהאלטען.

— יא, ליעבע קינד, איך פערשטעה גוט דײַן לאגע, איך פיהל װאס בײַ דיר און דײַן יונג הארץ קומט פאר — האט פעטער מיט הארץ געענטפערט — אָבער עס איז נישטא קײַן אנדערער אויסװעג, דו ביזט נאך א קינד אָבער איך זעה אז דו ביזט גענוג ענטװיקעלט אין דײַן פערשטאנד, און איך קען דיך קלאָר מאכען מיט דער טרויריגער לאגע אין װעלכער דו געפונסט זיך.

— יא, טײַערער פעטער, איך פערשטעה אז מיט מײַנע עלטערן האט א שרעקליך אומגליק פאסירט, און שולדיג אין דעם איז נישט קײַן אנדערער װי דער פעטער זימאָן, אבי דאס אזוי?

— יא, אזוי איז דאס װירקליך, דײַן פעטער װעלכער איז אמאָל אין דעם מערקישען קרײַז געװען מײַן אָפיציר, און הײַנט איז ער פערװאנדעלט געװאָרען אין א שרעקליכען מערדער, האט מיך אײַנמאל געצװאונגען אז איך זאָל אנטײל נעמען אין דעם שרעקליכען איבערפאל אויף דעם פאלאץ פון דײַנע עלטערן, דײַן פאָטער איז טויט, ער איז געפאלען אין קאמף מיט די אנפאלער, און דײַן פעטער װעט נישט רוהען װען ער װעט װיסען אז דו שטעהסט אין װעג פון זײַנע מעלעצוגישע פלאנען.

דער קלײַנער מאקס האט זיך ביטער צעװײנט, און פעטער האט איהם גענומען אין זײַנע אָרעמס, געקושט זײַן שװארצע קעפעלע, און װײַטער געזאָגט:

— דו מוזט פון דאנען פערשװינדען װערען, אז דײַן מערדערישער פעטער זאָל נישט װיסען װאו דו געפונסט זיך, װאָרום אויב ער װעט דאס װיסען װעט ער זיך פאר קײַן זאך נישט אָבשטעלען דיך אומצוברענגען, דו קענסט זיכער זײַן אונטער מײַן שוץ, איך װעל מײַן לעבען אָבגעבען פאר דיר, איך װעל דיך אװעקפיהרען װײַט װײַט פון דאנען, װאו דו װעסט קענען פרײַ אויפװאקסען, און װען דו װעסט זײַן גענוג גרויס און שטארק װעסטו קומען און נעמען נקמה פון די מערדער דײַן פאָטער'ס, פערמאָגען דײַן פאָטער'ס פערמעגען, דײַן פעטער דעם באנדיט װעט מען פערטרײַבען, און ער װעט בעקומען זײַן פערדינטע שטראף.

— און װאס װעט זײַן מיט מײַן מוטער? — האט מאקס װײנענדיג געפרעגט. דער מערדער װעט זי דאך אויך אומברענגען.

— ער װעט דאס נישט טהון — האט פעטער געענטפערט — װײַל ערשטענס האט ער דײַן מוטער ליעב, און בעזונדער װעט זי איהם לויט'ן געזעץ נישט קענען שטערען צו װערען דער אײַנציגער פון פאלאץ, װײַל ער איז אלס אײַנציגער ברודער דער הויפט-יורש פון דײַן פאָטער'ס פערמעגען װען דו װעסט נישט דאזײַן, און מען װעט מײנען אז דו לעבסט נישט.

— נו, דער שרעקליכער גרויזאמער מענש — האט מאקס געזאָגט — קײנמאָל האב איך צו איהם קײַן צוטרוי נישט געהאט, איך האב געפיהלט זײַן שרעקליכע פאלשקײַט.

— און דארומבער װיל ער דיך אָבראַמען פון װעג — האט געזאָגט פעטער — פלוץ איך גלויב אז פיעל צײַט האבען מיר נישט דא צו פערבלײַבען, מיר מוזען װעק בעפאר ער קומט צוריק שפעטער, דו קענסט רוהיג זײַן, ליעבער מאקס, איך װעל פאר דיר זײַן א פאָטער און א מוטער, אונטער מײַן שוץ װעסטו זײַן זיכער, קום לאָמיר נישט פערװײַלען די צײַט.

— און פון װאנען װעט מײַן מוטער װיסען דאס מײַן טויט איז נישט געװאָרען?

— װען נאָר איך װעל דיך האבען בעװארנט אויף א זיכער אָרט װעל איך זיך בעמיהען מיטצוטײלען דײַן מוטער אז דו לעבסט, און מעגליך װעט איהר זיך קענען זעהען.

דאס קינד האט אָנגענומען פעטער'ס האנד און זי הײס געקושט װײנענדיג:

— אויב מיר האבען נישט קײַן אנדערען אויסװעג נור צו ענטלויפען לאָמיר דאס טהון װאס פריהער, מײַן ליעבער פאָטער האט מיך שטענדיג געלערנט, אז דאס װאס מיר דארפען טהון זאָלען מיר נישט אָבלײגען, איך האב צו דיר, גוטער מענש, דעם פולסטען צוטרוי, און איך גיב מיך דיר איבער, פיהר מיך אװעק פון דאנען, און בײדע װעלען מיר בעטען גאָט אז ער זאָל אָבהיטען מײַן גוטע מוטער און די מערדערישע האנד פון פעטער זימאָן.

פעטער האט גענומען דעם קלײנעם מאקס אויף די הענד, און איז מיט איהם אװעק דורכ'ן מיטעלען זאלע, און דאס קינד זײַענדיג מיעד און צובראָכען פון די שרעקליכע איבערלעבונגען איז אײַנגעשלאָפען אויף דער ברוסט פון דעם פריהערדיגען מערדער, װעלכער האט איהם געטראָגען װי א בארמהערציגע מוטער.

(פארטז. קומט)

נעוו. רעפ. ד"ר ה. ראָזמאַרין.

פערזיצער פונ'ם אלגעמיינעם קאאפע-ראטיווען-פערבאנד אין לעמבערג.

די יודישע קאאפעראטיווע בעוועגונג.

(צום לעצטען קאאפעראטיוון טאג).

יעדער יום-טוב און בפרט א יום-טוב פון א בעוועגונג, דיענט אלס טאג פון „חשבון-הנפש". אין דעם טאג פרובען מיר צו מאכען א שטיקעל בילאנס: זעהען אויף וויפיעל פארהערטס האבען מיר זיך גערוקט אין דעם וועג פון אונזער אידעאל און פון די שוין אנגעהאלטענע נצחונות שעפען מיר נייע אויסדויער · קרעפטען און דער שווערער טאג · טעגליכער ארבייט פון קעמפען, בעמיהונגען און אנשטרענגונגען, וואס זיי שטעלען מיט זיך פאר דעם רעאליזירונגס-וועג פונ'ם אידעאל.

ווען מיר ווילען מאכען א עהרליכען חשבון פון דער קאאפעראטיווער בעוועגונג אויף דער יודישער גאס און פוילען, מוזען מיר זאגען, אז טראָץ דעם, וואס זי האט לעצטענ'ס א בעדייטענדען פריט פאראויס געמאכט שטעהט זי דאך אלץ נאך און איהר ענטוויקלונגס-פעריאָד. מיר זענען ביים היינטיגען טאג נאך ווייט דערפון, אז מיר וועלען קענען פעסטשטעלען, אז אויך אויף דער יודישער גאס איז דא פאר דער אזוי-נוצליכער קאאפעראטיווער בעוועגונג דער פערשטאנד, וואס עס איז פאר איהר דא אין פיעל קולטורעלע לענדער, וואו זי איז געווארען א פאלקס-בעוועגונג אין ברייטען זין פון דער בעצייכנונג. נישט יעצט איז דין צייט אויספיהרליך זיך אבצושטעלען אויף די סיבות, וואס האבען געבראכט און ברענגען נאך עד-היום דערצו. מיר מוזען אבער פעסטשטעלען אז א דאנק דער אויפקלערונגס - ארבייט, וואס ווערט שוין אויפהער געפיהרט, האט זיך דאך פערשטארקט די קאאפעראטיווע בעוועגונג, עס קומען כסדר צו נייע קאאפעראטיוען, עס פערגרעסערט זיך די צאהל מענשען, וואס האבען פערשטאנד פאר דעם קאאפעראציע-אידעאל און שטרעבען אויהם צו פערווירקליכען און טאג-טעגליכען לעבען; מיט איין ווארט עס פערגרעסערט זיך דער קאאפעראטיוויזם-געדאנק, אט דער שוין לאנג פאר אונזער נישט-נארמאלען לעבען.

מיר טארען דערביי נישט פערגעסען אז דעם גרעסטען פראצענט אין אונזער ווירטשאפטליכען לעבען — שטעלט מיט זיך פאר דאס סוחר'טום, וועלכעס שטערט ענטוויקלען רעגלעמענטישען ביים היינטיגען טאג ערמעגליכען איהם נישט זיך צו פערטראכטען רוהיג וועגען זיין לאגע און אויסקלייבען מעהר פאסיגע און לייכטערע פארמען פון ווירטשאפטליכען לעבען. אין די רעגירונגס-פארען, וועלכע בדרך כלל בעציהען א פעראינטערעסירונג מיט דער קאאפעראטיווער בעוועגונג אין לאנד, אנערקענענדיג זי פאר א זיכערען און חשוב'ען פאקטאר אין ווירטשאפטליכען לעבען — פעהלט מען, לעדער, נישט ארויס די אייגענע פעראינטערעסירונג מיט דעם יודישען טייל פון דער קאאפעראטיווער בעוועגונג. און דער אנגענער צייט ווען די פוילישע קאאפעראציע ווערט וואס אמאל מעהר אונטערשטיצט דורך דער רעגירונג — איז גאר נישט צו בעמערקען א וועזענטליכען שינוי צום בעסערען אין דער בעציהונג צו דער יודישער קאאפעראציע. און דאס טאקי — איז איינע פון די עיקר-סיבות, פארוואס די יודען ווערען נישט זיי געהעריג, לויט זייער אנטייל אין ווירטשאפטליכען לעבען פערטרעטען אין דער קאאפעראטיווער בעוועגונג.

טראָץ די אלע שוועריגקייטען וועלכע שטעהען און וועג פון דער יודישער קאאפעראטיווער בעוועגונג אין פוילען, קענען מיר דאך מיט גלויבען און זיכערהייט קוקען אויף דער צוקונפט. מיר בעציהען זיך מיט דער פולסטער זיכערהייט צום געזונדען אינסטינקט פון יודישען פאלק, אז דער אינסטינקט וועט איהם אויך ברענגען אויף דעם קאאפעראציע-וועג דעם זיכערסטען און שענסטען וועג אין ווירטשאפטליכען לעבען. דאס יודישע פאלק האט נישט איינמאל בעוויזען גובר צו זיין אויף שוועריגקייטען און נישט נור אויסגלייכען זיך מיט אנדערע, נור צו דינען אלס פיאָנערען און מוסטער פאר אנדערע. מיר גלויבען אויך אין דער פיאָנערישער און מוסטערהאפטער טעטיגקייט פון דער יודישער קאאפעראציע.

מיר טארען זיך אבער נישט אבזאגען פון א הענדלונג צו דער רעגירונג און איהרע אינסטיטוציעס און מיר ווילען זיי זאגען:

שוין צייט איהר וואלט אנדערש אָנהויבען קוקען אויף דאס יודישע ווירטשאפטליכע לעבען. מען מעג זיך צו דעם נישט בעציהען ווי צו א איזאלירטען אינזעל, חיבאלד איהר אנערקענט אויך אז די בעדינגונגען פון יודישען ווירטשאפטליכען לעבען זענען אנאָרמאלע —גיט די מעגליכקייט צו שאפען פאר דעם לעבען נארמאלע, געזונדע זיכערע בעדינגונגען. ווייל אויב עס וועט נישט געפונען ווערען בעצייטענ'ס די רפואות און די געהעריגע רעצעפטען אויסצוהיילען דאס נישט געזונדע אין יודישען ווירטשאפטליכען לעבען — וועט דאך די קראנקהייט זיך אנשטעקען אין גאנצען ווירטשאפטליכען גוף פון לאנד. אונזער רעגירונג, וועלכע היינט ארויס א ערנסטע און פערשטאנדיגע בעציהונג צו דער קאאפעראטיווער בעוועגונג, ווערט אויפגעפאָדערט אזא בעציהונג צו ווייזען אויך לגבי דעם יודישען טייל פון דער בעוועגונג און לאנד; די רעגירונג ווערט אויפגעפאָדערט זי געהעריג אונטערצושטיצען די יודישע קאאפעראציע, וועלכע שאפט די נארמאלע, אזוי געוואונשענע, בעזורגונגען פאר'ן יודישען ווירטשאפטליכען לעבען.

מרדכי פינקעלשטיין.

אונזער שטעלונג.

עס איז געווען פעראויסצוזעהען, א די פוילישע פארטייען וועלען ביי דער יעצטיגער וואהל-קאמפאניע צום סיים העלען אויפשטעלען אויף דער יודישער געזעלשאפט א געהעסען דרוק, אז מיר יודען זאלען זיך אנגאזשירען לטובת איין פוילישער פארטיי, און די דזשוגע השערות הויבען זיך אן צו בעשטעטיגען. עס הערען מיר שוין, אז עס האט זיך אנגעהויבען א הינטער-קוליסען שפיעל מיט איינלאדונגען, פערהאנדלונגען, באשר בכן א. ז. וו. דערווייל איז דער פארם נאך זעהר א איידעלער, מען רעדט דערווייל אין פיינעם סאלאָנארטיגען טאָן, און פערלאנגען פערזאגונגען מען פון אונז, אז מיר יודען פון דזשוגען קאהל - קרייז זאלען געהענגענדיג צו די יעצטיגע סיים - וואהלען, אבגעבען אונזערע שטימען פאר א פוילישער ליסטע.

דער דזשוגער פערלאנג ווערט גאנץ בפשוט און לאגיש בעגרינדעט: וועלטען יודען נעהמען שאנסען דורכצופיהרען אין משענסטאכאווער קאהל - קרייז א מאנדאט, איז עפיס אנדערש, היות אבער, די יודען פון הונגען קאהל-קרייז וועלען דאך סיי ווי סיי נישט האבען די מעגליכקייט דורכצופיהרען א מאנדאט, וועלט געווען א גרויסע עבירה, אז אזויפיעל שטימען זאלען געהן לאיבוד, דערוועגן קומט אוים על פי יושר און דער עיקר „מפני דרכי שלום", אז יודען דארפען אבגעבען זייערע שטימען דער דזשוגער פוילישער פארטיי...

געוויס קענען מיר נישט האבען קיין פרעטענסיעס צו דער דזשוגער פארטיי, פארוואס זי פערלאנגט פון אונז. קודם כל האט יעדער דאס רעכט צו פערלאנגען דאס צו וואס ער שטרעבט, און בעזונדער אויב מיר זאלען און פרינציפ קענען אבגעבען אונזערע שטימען פאר א פוילישער פארטיי, וועלכען זיי נעהמען געקומען איהר גנבער ווי אנדערע, ווייל וואס פאר עפערע טענות מיר יודען זאלען נישט האָבען צו דער דזשוגער פארטיי, פארוואס שטעהענדיג ביים מלוכה - רודער האט זי חוץ נישט ערוועלט אונזערע נאציאנאלע און קולטורעלע תאוות און נישט געשיצט אונזערע עקאנאמישע אינטערעסען, מוז מען פארט אנערקענען דעם אמת, אז און געוויסע הינזיכטען האט זי צו אונז יודען א מעהר לאיאלע און מענשליכע בעציהונג ווי די אנדערע ריכטונגען וואס האבען אין געוויסע צייטען אנגעפיהרט מיט דער פוילישער מלוכה.

און אבער דן ווען וואס מיר יודען קענען נישט און טארען נישט אבגעבען אונזערע שטימען פרינציפיעל פאר קיין שום פוילישער פארטיי, ווארום אבגעזעהען דערפון וואס מיר יודען אנגאזשירענדיג זיך דורכאויס און קאמף דורך אבגעבען אונזערע שטימען פאר איינער פון די צוויי זיך בעקעמפענדע פוילישע לאגערן, וועלען מיר זעלבסט דערמיט ערוועקען א פערשטארקטע אנטיסעמיטישע בעוועגונג ביים צווייטען צד, וועלכע וועלט אין דער פערטעסטיגונג געקענט האבען פאר אונז פאטאלע פאלגען. און דאס איז דאפט ויך פולשטענדיג גענוג, אז מיר יודען מוזען האלטען א שטרענגע נייטראליטעט, האבען מיר אויסער דעם אויך א זעהר ווילכטיגען הויפט ארגומענט, פון יודישען נאציאנאל-פאליטישען שטאנדפונקט, צוליעב וועלכען מיר טארען אויף דער דזשוגער פראפאזיציע נישט איינגעהען.

עס איז פאר אלעמען קלאר, אז די קאהל-ארדינאציע איז דורך איהר מחבר נלח לוטאסלאווסקי געמאכט ספעציעל אזוי צוגעשנוטען, כדי עס זאל פאר יודען אוממעגליך זיין ארייבצופיהרען און די פוילישע געזעצגעבערישע קערפערשאפטען די געהעריגע צאהל פארשטעהער, וועלכע עס קומט יודען פראָפארציאָנעל לויט זייער צאהל. מיר זענען דורך דער דזשוגער קאהל-ארדינאציע בע'עולה'ט געווארען און אזא כאָס, דאס עס זענען פעהלען גרויסע, בעדייטענדע יודישע קיבוצים, וועלכע עס איז צוגענומען געווארען די מעגליכקייט צו פעהלען זייערע אייגענע פארשטעהער.

דער דזשוגער קאהל-ארדינאציע האָבען מיר צו פערדאנקען דעם טרויעריגען פאקט, וואס פערגלייכענדיג די צאהל אבגעגעבענע יודישע שטימען אין גאנץ פוילען, מיט דער צאהל געוועהלטע יודישע דעפוטאטען קומט אויס אז א יודישער דעפוטאט האט איבער הונדערט טויזענד וועהלער, בעת א נישט-יודישער האט נעמונג א צוואנציג טויזענד שטימען.

מיר, יודען פון משענסטאכאווער קאהל-קרייז, מיר זעלבסט געפונען זיך אין אזא לאגע, דורך דער דאזיגער אוממעגליכער קאהל-ארדינאציע זענען מיר געשטעלט געווארען מחוץ למחנה, פון צוזאמענגעצוגענע בורגער, וועמענ'ס קולען עס האט קיין שום ווערט נישט, ווייל מען האט אונז צוגענומען די מעגליכקייט צו שיקען און פארלאמענט אונזער אייגענעם פערשטעהער.

צו וועלען מיר דארובער קוועל'ן ביי זיך אבצוגעבען, אוועקצושענקען אונזערע שטימען פאר פוילישע פארטייען, וועלכע האבען דירעקט אדער אומדירעקט, מיטגעהאָלפען דערצו, אונז ארבצוצושטופען און אזא קלאגענדיגען, רעכטלאזען מצב פון בירגער, ביי וועלכע מען דארף קיין דעה נישט פרעגען? צי וועלט דאס נישט געהייסען זעלבסט-פערלייקענונג פון אייגענעם „איך"? צו וועלטען מיר דאדורך זיך זעלבסט נישט אויסגעשטעלט אנ'עדות פון א רעזיגנירטער מאסע, וועלכע האט שוין דעם לעצטען סימן פון זעלבסט-חירדע פערלוירען?

מיר, יודען פון משענסטאכאווער קאהל-קרייז, פערלאנגען די זעלבע רעכט ווי אלע אנדערע בירגער אנטייל צו נעמען אין לעבען פון דער מלוכה. מיר האבען אונזערע אייגענע פאדערונגען און מיר קענען נישט אונזערע שטימען אוועקשענקען, מיר טארען נישט דערלויזען דערצו, אז אנדערע זאלען קענען ציהען נוצען פון אונזער רעכטלאזיגקייט, מיר זענען בכלל נישט מסכים מיט דער לאגע און וועלכער מיר געפונען זיך יעצט, און אויב מיר וועלען נישט בעהיינען אדורכצופיהרען און הונגען קאהל-קרייז א יודישען קאנדידאט, וועלען וועניגסטענ'ס די צעהנער טויזענדער יודישע שטימען, וועלכע וועלען געהן לאיבוד, וועלען זיי זיין אונזער שטארקער פראטעסט - געשריי געגען דער דזשוגער אונגערעכטער קאהל - ארדינאציע. האבען מיר נישט דאס רעכט צו לאזען הערען אונזער שטים פון דער סיים - טריבונע מוזען מיר לכל הפחות לאזען הערען אונזער שארפען פראטעסט פון דער וואהל-אורנע.

דאס איז אונזער שטעלונג און דער דזשוגער פראגע.

פארצייטישע הקפות און שמחת-תורה אין פוילען.

פון משה פיינקינד.

אין א גאנצער רייהע שטעדט אין פוילען זענען פארצייטענס פארגעקומען די הקפות און שמחת · תורה מיט א בעזונדערער פייערליכקייט און צערעמאניע, וועלכע מען קען נאך ביז היינטיגער צייט זעהען אין די גאר אלטע קהילות אין דייטשלאנד, ווי צ. ב. אין ווערמס, אלטאנא, פראנקפורט, אויך אין פראג.

לויט געוויסע סימנים ווענען די דאזיגע שיינע פאלקסטימליכע מנהגים מיטגעבראכט געווארען קיין פוילען פון די יודען, וואס זענען די ערשטע צייטען איינגעוואנדערט אהער פון יענע פראווינצען.

א מנהג איז געווען, אז יעדע חבר'ה האט שמיני עצרת נאכמיטאג ארויסגעשיקט אין דער שטאדט דריי „מלאר-שלום" צו פערבעטען די חברה-לייט צום גבאי. דאן האבען זיך אלע חברות פערזאמעלט און א פראצעסיע אין דער שפיץ מיט דער חבר'ה קדישא און געטראגען אונטער דער חופה די ספרי תורות אנגעטאן און גאלד און זילבער מיט נרוים פאראד, געזאנג און טענץ, און שוהל ארײַן. פאר דער פראצעסיע האט דער שמש געטראגען א הויכען פון בלעך אויסגעארבײַטען שמחת · תורה לאמטער, וועלכע מען פלעגט אויך בענוצען ביים פיהרען חתן-כלה צו דער חופה, און פאר אלע פענסטער, וואו יודען האבען נאר געוואוינט, האט מען אנגעצינדען אילומינאציע. דער עולם האט געהאלטען ברענענדיגע גרויסע הבדלות און פאַקעלפלאקערס, ווײַבער האבען געטאנצט פאר דער חופה און בעווארפען די ספרי תורות מיט מעס אײַנער האט נאר פערמאָגט פון זיסיגקייטען. און צוגעענדיג צו דער שוהל האט מען ארײַנגעטראגען די ספרי תורות, מיט דער צײַט איז דער דאזיגער שעהנער מנהג פערשוואונדען געווארען פון דער יודישער גאס, די רעגירונג האט אָנגעהויבען צו שטערען, מיט דעם אויסרײַד, אז די יודישע פײַערליכקייטען שטערען די רוה...

א צווייטער מנהג איז נאך געווען ביי די יודען אין פוילען צו טראגען ביי די הקפות קהל'ישע אדער חברה פאהנער. און דער גאס, בעגלייטענדיג די שמחת-תורה-פראצעסיע, האט מען געטראגען די פאהנער בעלד נאך דעם לאמטער, אדער נעבען דער חופה, הינטער וועלכער מען האט געטראגען די ספרי תורות אנגעטאהן אין זילבערנע קרוינען (כתרים) און ציצים (בלעכען). בעזונדערס אין די שוהלען האט מען צו די הקפות מכבד געווען מיט'ן טראגען די פאהנער אזוי ווי מען איז מכבד הקפות. מען האט יעדען מעג-יעל צום טראגען די פאהנער אויסגערופען מיט די נעמען. ביי הקפות האט מען די פאהנער געטראגען פאר די ספרי-תורות.

און קאליש ווערט נאך ביז היינט געמאכט הקפות און דער שוהל מיט פאהנער, וועלכע שטאמען פון יענער צייט. איין פאהן האט קיין שום אויפשריפט נישט, שײַנט אבער עטך עלטער צו זיין פון דעם צווייטען פאהן דעם זײַדענעם. דער דאזיגע פאהן האט א דאטען „שנת תרכ"ג", און האט אויך אנ'אויפשריפט, אז ר' אהרן געמביצקי מיט זוגתו מינדל האבען דעם פאהן מנדר געווען אויף הקפות. „אהרן שמח בשמחת תורה" שטעהט אויך דערויף חוץ אנדערע ווערטער.

און קאליש פלעגט שמחת תורה און דער פריה דער שמש ארומגעהן אין די גאסען אנגעטאהן און א הויכער שפיץ מיט „פעלקעלעך" אין דער האנד, און מיט זײַ אויסקלאפען אויף די טהירען פון די בעלי-בתים א מארש-דיזינגעלען פסקרבעלען טערש אדער צ'אנדערען פרעהליכען נגון, רופענדיג דערמיט דעם עולם צו די הקפות.

און יעדען בעל-בית, ביי וועלכען דער שמש פלעגט אויסרופען שמחת-תורה אין דער פריה, האט ער בעקומען א שטיקעל לעקעך אדער „סעודה-קוכען".

הײַנטער איז און א אסך שטעדט א מנהג, אז ווײַבער און מיידלעך בעשיטען די ספרי תורות בעת די הקפות מיט ראזשינקעס און מאנדלען און דער עולם כאפט, און קינדער שוקען זיך און שמחת תורה שלח מנות.

דער דאזיגער מנהג הערשט נאך ביז היינט אין רמא'ס שוהל אין קראקא און מהרש"ל'ס שוהל און לובלין, און דער אלט-נײַער שוהל אין פראג, און ווערמס א. אז. וו.

אין קראקא ווערט נאר איין מאל און יאהר צו די הקפות ארויסגענומען דעם רמא'ס ספר תורה, וועלכע ער האט מיט זײַנע אייגענע הענד געשריבען, די דאזיגע ספר תורה איז אלט אנ'ערך פיר הונדערט יאהר, ער האט זי געשריבען לויט א תיקון סופרים, וועלכער שטאמט פון גרויסען בעל מקובל ר' יוסף קארו, דעם מחבר פון שלחן ערוך. פאר דעם תיקון סופרים האט ער בעצאהלט און צפת הונדערט גאלדענע רענדלעך. די דאזיגע ארגינעלע ספר תורה וועלכע ענטהאלט פערציהען שינוים און טאטע מעקסט, מיט וועלכע זי אונטערשײַדעט זיך פון די געוועהנליכע ספרי תורות, ווי אויך דער כתב-יד פון בית יוסף'ס תיקון סופרים געפונט זיך אין רמא'ס שוהל, זיי ווערען ארויסגענומען נאר און שמחת תורה און די לעצטע פרשה פון וזאת הברכה ווערט נאך די הקפות פון איהר געלײַענט, און דער עולם זאגט ביי הגבה וגלילה „וזאת התורה אשר שם „משה" לבני ישראל".

קאליש האט אויך פערמאגט א גאנץ אריגינעלע ספר תורה, פון וועלכער מען האט נישט א גאנץ יאהר געלײַענט, נאר מיט איהר געמאכט הקפות. דאס איז געווען דעם בית יהודה'ס ספר תורה, וועלכע האט זיך אונטערשײַדט פון די געוועהנליכע ספרי-תורות מיט דעם כאראקטער פון דער שריפט פון עטליכע אותיות. פון דער דאזיגער ספר-תורה ווערט דערצעהלט, אז ס'האט פאר געשפרונגען פון דער פען גאר אויפגעהײַבען פון יעדען אות און אנהר, אזוי פערהײַליגט איז זי געווען בײַם עולם.

לײַדער איז זי געפאלען א קרבן און א פאגראם, וואס איז פארגעקומען און קאליש כ"ג סיון תרל"ח (1878) בשעת מען האט פערגאטמירט די שוהל האט מען אויך געשענדעט און צעריסען דעם בית-יהודה'ס ספר · תורה, מיט וועלכער די שטאדט האט זיך געצירט און מען האט זי דאן און א ארון קובר געווען אויפ'ן אלטען בית-החיים.

און אסך שטעדט הודער מאלט מען נישט קיין הקפות ביי פסול'ע ספרי-תורות, ווייל עס האט זיך אמאל געטראפען א מעשה. מכבד זײַענדיג א פראסטען ייד מיט אזא הקפה, האט ער זיך געהאלטען בעלײַדיגט, אז מען האלט איהם פאר א פסל'ן ייד, און איז פאר עגמת-נפש אויפ'ן ארט געשטארבען ארויסלאזענדיג די ספר תורה פון דער האנד.

אין די גרעסערע שטעדט פלעגט מען זיך אויך פערמאסקירען און טאנצען און די גאסען, פאר די שוהלען ברענגען פונען מיט סמאלע און זיך דערביי לוסטיג געמאכט, און דאס בויפעל פריהער האט די צארישע רעגירונג די יודען אויך געשטערט.

יעקב איזראעלאוויטש

ער האט פערשפעטיגט.

(סוכות-בילדער).

ווען די טעג האבען אנגעהויבען ווע-רען קירצער און די נעכט לענגער, האט זיך אנטאנו דערמאנט אז ס'איז כדאי זיך ארומצוזעהן ווי ער האלט אין דער וועלט.

און געהאלטען האט עס נאר שלעכט ביי דעם פויער'ל אנטאני. ערד האט ער געהאט גאר וועניג, און מיילער צום עסען אסך, די פאריארדיגע בול-בעס פון זיין פעלד האבען קוים גע-סטעקעט ביז פסח צייט און צום פער-קויפען איז נישט געבליבען מאס, זומער צייט קומט מען ווי עס איז טרוקן, דאס קליינינקע לויפט ארום פונטער נאקעט אין דרויסען, און ערנעהרען זיך מיט וואס עס איז, אבער הונגער, און דער הונגער איז ביטער ווי גאל.

אמאל, און יענע יאהרען ביים פא-טער, פעלדער זיינען געווען א סך, עפעס האט זיך געטינקט אין שטעט און רחבות, און געגעבען האט דער פאטער נאכ'ן ארונטערנעמען די תבואות און פרוכט א יעסיען-גאב נאר א ברייטען, אין דעם דארף שטיל, אז יענקעלע דעם שענקער, און דעם גלח אויך, אז ווען דאס געטעווען גוטע צייטען.

און דא קומט דער הונגער א קאל-טער, א גרויזאמער, און קיין וואלד איז נישטא, קיין נאגט נישטא, קיין שיך, קיין קליידונג נישטא, גאר נישטא...

א שטראהל פון האפנונג האט פלו-צים דערפרעהט זיין געמיט. ער האט זיך דערמאנט אז ביי יודען איז פער-האן א יום-טוב „קוצקי" ווען ער לא-דענט יעדעס יאהר אן זיין וועגעלע מיט סכך און פיהרט עס אין שטאדט ארײן. אויף היינט וועט ער אזוי טהון און דערמיט וועט זיך שוין געפונען א „פראוואנערני זשיד" וועלכער וועט צונעמען דעם סכך און איהם דערפאר גוט בעצאהלען.

יעדען טאג איז אנטאן געלאפען צום דארפישען וויזשען שרייבער זיך פרע-גען ווען עס וועט זיין סוכות, און דעם יוד איז געווארען דערעסען דאס פרע-גען.

ווען אנטאן איז צו איהם געקומען פרעגען ווי געשווינד „קוצקי קעדן בענדזאן קוצקי". יעשטשע טשאס אנטקו,

יעשטשע טשאס — האט דער יוד אפ-געענטפערט, און אנטאן איז אוועק פרוירוג.

ווען עס איז געקומען דער עת הכושר די ריכטיגע צייט, האט אנטאן איינגע-שפאנט דאס פערד און וועגעלע און זיך א לאז געטהון צום וואלד נאך סכך, אויסגעקליבען האט ער מובחר-מן המובחר די בעסטע צווייגען, פאר'ן אויספאהרען האט ער גענומען טראכ-טען:

„א מאנשע בעגרושע וואָ מאלעט". ער האט דערלאנגט נאך צווייגען און ענג-ליך גענומען פאהרען צום שטעטיל. דאס פערדיל וואס וועגעלע האבען געכבעצט און געקרעכצט אונטער דער ביטערער משא צווייגען, אבער אנטאני האט געטריבען דאס פערדיל וואס מאַ-טער.

אנגעקומען אין שטעטל איז אנ-טאני גאר בעגיינען, אפילו די שטייגער אין די גאסען זיינען נאך געשלאפען.

צא טא מאזשע ביטש?—האט אנטא-ני געטראכט ווי צו זיך, פאהרענדיג מיט'ן סכך איבער די געסלעך פון שטעטל, עפעס איז איהם אויסגעקו-מען פערדעכטיג די שטילקייט ארום.

עס איז ער שוין אין מארק, דער מארק איז ליידיג, פוסט, ער דרעהט זיך איינער איבער'ן גאנצען מארק מיט דער בעסט אין דער הענד. די קרעמען געשלאסען און דער סכך ליגט און ליגט.

נאר עס הערט היימליך אין שטעט-טיל, פון שוהל געסעל געהען יודען מיט די טליתים אונטער די הענד. אלע אין די יום-טוב'דיגע מלבושים, איינער זאגט א ווארט און אלע לאכען. איינער איז גלאט לוסטיג געשטימט. ביי די ווייטען לויפען קליינע קינדער און שטייפען פרעהליך.

האט זיך אנטאן געכאפט אז ער איז געקומען צו שפעט, שוין דער ערשטער טאג סוכות און פאר צער און בושה שפעלט ער זיך אוועק וויינען.

א, מאי בעזשע, מאי בעזשע, יא גלופי, יא ניעשטשענשליווי.

די יודען שטעלען זיך ארום קוקען. פאר רחמנות האבען די יודען צווישען זיך געזעגנט פאר דעם פויער עט-ליכע מילרען, איינער האט „אויסגע-לעגט" און איהם געגעבען מעהר ווי ער וואלט בעקומען פאר'ן סכך.

אבער ווער האט אנטאנ'ען ארויסגעגע-בען געלט און וואלט אויף קהל'ס חשבון און אנטאנים לויפען שעפטען אונגעויפהערליך: בוג זאפלאטש, בוג זאפלאטש.

אנטאן האט דעם סכך אבגעלעגט אין מיטען מארק, אלס ברען מאטע-ריאל פאר קהל און אהיימגעפאהרען איז ער א צופרידענער.

אהיימקומענדיג האט ער געטראפען דעם יודישען שכנ'ער מאכען זיין סוכה און ס'האט זיך ארויסגעוויזען אז נישט בלויז דער פויער נאר אויך דער יודי-שער שכנ'ער האט פערשפעטיגט.

א בריעף פון ברעסלוי.

פון אונזער קארעספאנדענט פ. שמולעוויטש.

דער אנטיסעמיטיזם אין דייטשלאנד האט בעקומען די אויבערהאנד, נאך קיינמאל האט מען נישט געפיהלט דעם אנטיסעמיטיזם אזוי ווי יעצט נאך די רייכסטאגס וואהלען, בעת וועל-כע די נאציאנאל-סאציאליסטען האבען בעקומען א איבערראשענדע מעהרהייט פון 107 מאנדאטען.

טראץ דעם האלטען זיך די פיהרער פון די אנטיסעמיטישע פארטייען אויף די עפענטליכע פערזאמלונגען צוריק מיט זייערע אנטיסעמיטישע ארויסטרע-טונגען, דערפאר איז אבער די פרעסע גאנץ פריי און אפען מיט אנטי-יודישע לאזונגען און אנטיסעמיטישע העצע-רייען.

עס איז יעצט ענטשטאנען די פרא-גע: צי דארפען די יודען אין דייטש-לאנד מורא האבען פאר גרייסערע ארויסטרעטונגען פאר די אנטיסעמי-טען ווי מען הערט עס פון אטמען, מיט פאגראמען, באיקאטט א. אז. וו. אדער עס איז בלויז א מיטעל ווי פאר די וואהלען מיט וועלכע די אנטיסע-מיטען האט געלאקט די מאסען מיט פראזען.

צו דעם צוועק איז געווארען געמאכט א אנקעטע ביי מאסגעבענדע יודישע פאליטישע פערזענליכקייטען צו הערען זייער מיינונג.

עס איז זיי געווארען געשטעלט 2 פראגען:

1) ווי ווערט בעאורטיילט די פאלי-טישע סיטואציע, ווען 6 און א האלב מיליאן האבען זיך בעקענט צום אנ-טיסעמיטיזם?

2) וואס זאל געטהון ווערען פון דער יודישער זייט צו פערהיטען פון א געפאהר?

אויף די פראגען האבען געענטפערט אלבערט איינשטיין, בערנהארד קאהן, לייטער פון דזשוינט, לעאָ וואָלף, פאר-זיצענדער פון לאנדעס-פערבאנד, ה. שטערן, פארזיצער פון די ליבעראלע יודען, הערמאן באדר — אגודת-ישראל, עלפרעד קלעע, פיהרער פון די פאלקס-פארטיי א. אנד.

עס איז אינטערעסאנט אז אלע זיי-נען זיך ארויס כמעט אין וועלכען זין, אז פאר ערנסטע אנטיסעמיטישע אנטי-יודישע עקסצעסען איז נישטא וואס מורא צו האבען, ווייל די אנטיסעמי-טישע טענדענצען וועלכע די נאציא-נאל-סאציאליסטען האבען ביז יעצט געטריבען זיינען געווען צו די דו-רעקטע יודען-פראגע נור א נעבענזאכ-ליכע, ווייל האבען נור געווארפען אין די מאסען פראזען וועגען אינטערנאצ-יאנאלען קאפיטאל וואס ליגט אין די הענד פון די יודען, און דאס האט צו-געפיהרט צו די גרויסע ארבייטסלאזיג-קייט און די קריזישע ווירטשאפטליכע לאגע אין דייטשלאנד, וועלכע שטעהט פאר א רואין און מען מיז דייטשלאנד בעפרייען פון אינטערנאציאנאלען קא-פיטאל, דאס אויסנאהמסווינקייט פון די דייטשע מאסען האט זיי צוגעצויגען א גרויסע צאהל וועהלער, יעדענפאלס איז נישטא וואס מורא צו האבען פאר גרויסע ערנסטע אונרוהען.

אזוי ווי אין דער ערשטער אזוי אויך אין דער צווייטער פראגע זיינען אלע פיהרער איינינג, אז דאס יודענטום אין גאנץ דייטשלאנד דארף זיך פער-איינינען און א געמיינזאמען פראנט צום אבוועהר פון אנטיסעמיטיזם.

עס איז אינטערעסאנט, אז ווען פיה-רער רעדען פאר דער עפענטליכקייט איז ביי זיי נישט קיין אונטערשיעד פון יודען און יודען, איך מיין וועסט-יודען און אסט-יודען, אבער אין די אינער-ליכע רייהען צווישען די יודען זעלבסט בענעהמען זיי דעם גרעסטען פעהלער און אונטערשיידען נאך צווישען וועסט און אסט. ווען עס בעטהוט זיך און א צייטונג א ארטיקעל וועגען די אסט-יודען וועלכע האבען נאך דער מלחמה איינגעוואנדערט, וועגען די דייטשע יו-דען גאך גרעסערע אנטיסעמיטען ווי די דייטשען זעלבסט און ווארפען די גאנצע שולד נור אויף די אסט-יודען, און טרייסטען זיך אז מען מיינט נישט זיי נור די אסט-יודען. טאקי יעצט נאך די וואהלען האבען זיך די פער-העלטנישען צווישען אסט און וועסט פיעל מעהר צוגעשפיצט, און די דייט-שע יודען זעהען אין דעם אסט-יוד א דירעקטען שונא רודף וועלכע דער גאנצער אנטיסעמיטיזם איז ענטשטאנען, און אנשטאט צו בילדען א געמיינזא-מען פראנט טרעט ארויס און די דייט-שען א מעהר אבגעזונדערקייט, וואס מאנכע רעדנער האבען אין די שוה-לען' געפאדערט, אז די אסט-יודען פערלאזען דעם רשעות און דייטש-לאנד.

עס איז צו ווינשען אז די פיהרער פון די דייטשע יודען זאלען ווירקען אין די איינגענע רייהען אז דער פירוד צווישען אסט און וועסט זאל איינמאל פערשווינדען, ווייל יעדער מוז דאך איינזעהן אז דער אנטיסעמיטיזם איז נישט גערוכט געגען איין גרופע, נאר געגען אלע יודען אהן אויסנאהם.

אין קורצען קומען פאר אין ברעס-לוי ווי אויך אין פרייסען די יודישע געמיינדע-וואהלען, צו וועלכע די אסט-יודען האבען פאסיווע און אקטיווע וואהל-רעכט, אויך דער וואהל-פיבער הויבט זיך אן צו מערקען אין די יו-דישע רייהען, פערהאנדלונגען זיינען שוין געפיהרט געווארען צווישען אלע פארטייען כדי צו פערמיידען א וואהל-קאמף. די אסט-יודען גרייטען זיך צו א שטארקען אנטייל צו נעמען אין די געמיינדען-פאליטיק, און ווילען האבען איינגענע פערטרעטער, ביז יעצט זיינען זיי נאך נישט געווארען צוגעצויגען צו די פערהאנדלונגען, נור מען וויל זיי ווידער אבפטר'ן מיט צוזאגונגען, דאס מאל גלויבט אויך האט זיך די פארטייען נישט איינגעבען די אסט-יודען צו פטר'ן און ווען מען וועט זיי נישט געבען די מאנדאטען וועלכע זיי קומט וועלען די אסט-יודען ארויסרופען א וואהל-קאמף און דאמאלס וועט ווע-רען ארויסגעריסען די מאסקע פון ברי-דער האס. צו דעם גרייטען זיך די אסט-יודען שטארק צו.

וואס געהערט, וואס געזעהן

אף ברי.

עס איז שוין בעלד נאכ'ן גאנצען טומעל, נאך די סוכות און די ארבעה מינים און עס וועט זיך בעלד אנהוי-בען א גרעסערע דאגה, די דאגה, ווי אזוי מען וועט דעם ווינטער איבער-ווינטערן.

דערווייל איז אבער נאך יום-טוב און מען דארף אויסנוצען די עטליכע יום-טוב'דיגע טעג, זיין פרעהליך און פערגעסען אין די גרויסע הירקולו-קעס.

לא אלמן.

איך וויל פעסטשטעלען, אז נישט קוקענדיג דעריויף וואס ערב סוכות האט כסדר געגאסען א רעגען האבען יודען זיך נישט דערשראקען און אויפגע-שטעלט זייערע סוכות און טאקע אין זיי געגעסען, יודען האבען דערמיט בעוויזען אז מען קען אונז נישט דער-שרעקען מיט גזירות און צרות וואס העלפען און איין רעגענען אויף אונז, מיר וועלען טהון דאס אונזעריגע.

אויך אתרוגים האבען זיך יודען אנגעקויפט, ערב יום - טוב איז דאס מין געווען בזול הזול, יודען הא-בען געקויפט און מקיים געווען די מצוה.

לא אלמן, דאס איינציגע יודישע פאלק, וואס זיין גאנץ לעבען פער-ברענגט ער אין סוכות און א דירת-עראי, האט אונטער'ן נאס רעגען אויפ-געשטעלט זיין הילצערנע סוכה'לע, לא-סור, אזוי צו זאגען: נישט קוקענדיג וואס מיר וועלען זיך שוין ארום קומען צוויי טויזענד יאהר צייט, וועלען מיר דאך נישט אונטערגעהן און וועלען שטענדיג קעמפען פאר אונזער קיום, פאר אונזער צוקונפט, פאר דער גרויסקייט און שטארקייט פון יודישען פאלק.

„דער הונגער רוקט צו, דער אוי-פען איז צוברעכען, דער פעלץ איז אויסגעקראכען און קיין געלד איז אלץ נישטא". אזוי זינגט זיך א יודיש פאלקס-ליעדעל און ווען דאס איז אמאל גע-ווען קיוב לאמת. איז עס היינט דער ריינער אמת.

נאך קיינמאל ווי היינט, האט זיך די יודישע בעפעלקערונג אין פוילען גע-פיהלט אין אזא שפלות אין דער מא-טעריעלער הינזיכט ווי היינט. נאך קיינמאל זיינען די יודען אזוי עקאנא-מיש נישט געווען צוברעכען ווי היינט, און דא נאהט א הונגער, א גרויזאמער הונגער.

אפשר וואלט געווען א יושר אז די פילאנטראפישע אינסטיטוציעס זאלען שוין צוטרעטען צו אן אומגעוועהנליכער רעטונגס-אקציע און פערשאפען א בי-סעל קויהלען און מלבושים פאר די נאקעטע און דערפרוירענע לייבער פון אונזערע ברודער און שוועסטער. צו וואס ווארטען אויף דער לעצטער מי-נוט, וועט נישט מורא, עס וועט מער נישט בלייבען איבער'ן האלז...

פילאנטראפישע געזעלשאפטען: „דא-בראטשיננאשטש", „בית לחם", „עזרה" „לינת הצדק" און נאך ווי זיי הייסען, אלע צוזאמען דארפען בילדען איין געמיינזאמע אקציע און וואס פרי-הער דאס בעסער, וועט די הילף זיין רעזולטאטער און פאזיטיווער ווארום

אף ברי, דער הונגער רוקט צו.

הבל הבלים, הכל הבל.

דאס זיינען די ווערטער פון קהלת, דער זוהן פון דוד, מלך פון ירושלים.

פערוואס די דאזיגע קלוגע ווערטער, דער טיפער פעסימיזם הערט דווקא געזאגט אין יום-טוב פון זמן שמחתנו, איז ווירקליך נישט צו פערשטעהן, און אפשר איז ספעציעל צוגעפאסט גע-ווארען טאקע דאמאלס ווען מען איז פרעהליך, מען מיינט אז מען האט די גאנצע וועלט איינגענומען, קומט צו געהן קהלת און זאגט: די, בן אדם, וואס שפרינגסטו, די מיינסט טאקע, אז די האסט עפעס, א נעבכיגער מאג הבל הבל.

מה יתרון לאדם בכל עמלו, וואס איז דער תכלית פון דעם אלעם, הכל הבל.

עס קאכט זיך און רודערט זיך מיט וואהלען, געפאלענע יודען, שרייען אויס די פארטיי-לידער, עס געהט צו וואה-לען, א בלאק צי נישט א בלאק, וועלען מיר האבען א בלאק, וועלען מיר געהאלפען ווערען, ווען חס-ושלום נישט זיינען מיר יודען חלילה פערלוירען, עס הייבט זיך נישט אן, יא א בלאק, נישט קיין בלאק, הבל הבלים — אלץ גערויש.

די קריטיקירסט די קהלה פאר איה-רע פערנאכלעסיגונגען די געזעלשאפט-ליכע אינסטיטוציעס, די ווארפסט איהר פאר דאס נישט רעציאנעל צוטיילען דעם עטאט, פון וועלכען עס איז קיי-נער נישט צופרידען, וואס גרויסע נגידים צאהלען מאנכמאל ווינציגער ווי מיטעלע בעלי-בתים, וועלכע עס עפעס? א נעכטיגער יום-טוב, עס איז הבל, נארישקייטען, וועמען ערט דאס, וואס די קריטיקירסט.

און איך וויל אייך זאגען דעם גאנ-צען אמת, אז אפילו איך, וועלכער האב לעדער די אויפגאבע צו קריטי-קירען די געזעלשאפטליכע כלל-מוסדות און אינסטיטוציעס און איך מיין אז איך טהו אויף מי יודע וואס פאר א גרויסע זאכען, — און אויך דאס איז הבל.

די דאזיגע אלע געדאנקען זיינען מיר געקומען אין קאפ ארײן ווען איך האב חול-המועד סכות אדורכגעקוקט דאס קלוגע און פעסימיסטישע ספר'ל קהלת.

עס האט מיך ארומגעכאפט א גע-פיהל נאריש מעהר צו טהון, אז אלץ איז נאריש, אז אלץ האט קיין ווערט נישט און איך בין ארײנגעפא-לען אין יאוש. נאר עפעס א נס איז געשעהן, מיין פרוי האט מיך דער-מאנט, אז עס איז ערב יום-טוב, אז מען דארף איינקויפען און זי דארף געלד, האב איך איהר געוואלט ענט-פערען מיט א פסוק פון קהלת. נאר זי, די פרוי מיינע, האט הפנים א אנדערע מיינונג וועגען דעם מוסר-השכל פון קהלת. זי זאגט: מיר האבען צייט צו טענה'ן דאס וואס קהלת זאגט דא-מאלס ווען מיר וועלען האבען אדורכ-געלעבט דאס וואס קהלת, דערווייל מוז מען קויפען און „קין" איז נישט קיין הבל...

נעם איך זיך טאקע צו די מענ-טשליכע בעשעפטיגונגען און שרייב ווייטער מיינע שטיקלעך פון דער וואך.

זיי זיינען גערעכט.

דאס מיין איך די יונגעלייט, וועלכע האבען ארויסגעלאזט דעם „אליארם-רוף" געגען דעם הפקר'דיגען טאן, וואס געוויסע ווארשאווער טאגע-צייטונגען האבען זיך דערלויבט.

עס איז ווירקליך שוין איבער יעדע מאס פון אנשטענדיגקייט און עטיק.

נו, מיינע פריינד, איך קען אייך בע-נאכריכטען, אז איין מיטאג - בלעטעל און דאס וואס איז געווען דאס מאטע נאכריכטען אנגעפיקעוועטע מיט שעהנע „ליטעראטור" האט אויפגעהערט צו ערשיינען, זיי האבען אפילו דער-צעהלט, אז זיי וועלען עס ארויסגעבען אין א צייט ארום, ווען זיי וועלען ברענ-גען נייע מאשינען, אבער מיר קענען זיך שוין אויף אזעלכע שטיק, דערווייל דארף מען זיין צופרידען וואס אויף דער יודישער גאס איז מיט איין שטיק חלשות ווינציגער.

נאר ביי דער געלעגענהייט וואלט איך געוואלט ווייסען פערוואס האט אויף דעם חילול-הקודש פון דער ווארשאווער פרעסע נאר רעאגירט איין ארגאניזא-ציע און נעמליך די „צעירי אגודת ישראל", אזוי ווי זי וואלט געווען די איינציגע אויף דער יודישער גאס אב-צוהיטען די טהרת-הקודש און וואו זע-גען געווען די „צעירי מזרחי", די ציוני-סטען, שומרים און דאן די פראלע-טארישע יוגענד. דאכט זיך אז די אלע אויבענגערעכענטע ארגאניזאציעס הא-בען דעם זעלבען אינטערעס ווי צעירי אגודת ישראל אבצוהיטען די יוגענד פון דעמאראליזאציע און מיאוס'קייטען, האט איהר עס אבער נישט געטהון, האט אייך די איניציאטיווע ארויסגעכאפט די אגודה און זיי קומט די דאזיגע אנערקענונג פאר זייער אקציע, ווארום אויב מען זאל אפילו קלערען, אז זיי מיינען נישט די הגדה נאר די קנײ-לעך, ד. ה. צו רעקלאמירען זייער צייטונג, אבער פאר דער עצם זאך זיינען זיי פארט גערעכט.

זיי זענען נישט זיכער מיט'ן לעבען.

געהט אין ווארשא ארום יעדען שבת א „בלעטעל-קוריער" וואס דארף דעם עולם דערציילען וועגען די וואונ-דערבארע נייעסען, וואס פאסירען אין דער וועלט דורך דעם טאג, וואס די טעגליכע צייטונגען ערשיינען נישט, ד. ה. שבת.

דארף מען דאך אבער מאכען סענ-סאציעס, אז דער עולם-גולם זאל קוי-פען, טראכט מען אויס די משונה'-דיגסטע „קאטשקעס" און מען דרוקט עס מיט פעטע שריפט אויף דער ער-שטער זייט און די צייטונגס - יונגלעך זאגט מען אן, אז זיי זאלען דאס אויס-שרייען מיט די העכסטע קולות.

נעמט דאס איינער - קוריערל אזא

"TRÓJKA" PHILIPS'A

3-לאמפּיגער ביליגער באַטעריע-אָבנעהמער

ריינער און געטרײַער אָבנעהמער
בײַ דער געהעריגער סעלעקטיוויטעט.

דער פּרײַז צוזאמען מיט פֿיליפּ'ס
הילכער טיפּ 2016 זל. 399.—

די דעמאָנסטראַציע אין נאָהנטסטען ראדיאָ-געוועלב וועט אײַך
איבערצײַגען וועגען דער אויסגעצייכנעטקייט פֿונ'ם אָבנעהמער.

POLSKIE ZAKŁADY PHILIPS S. A.
Warszawa, Karolkowa 36/44.

Towarzystwo Ubezpieczeń
„VITA"
Sp. Akc.
Agentura w Częstochowie
I-sza ALEJA № 14.

פֿערזיכערונגען אויפ'ן לעבען
צופֿאַלען
אויך רעכטליך-ציווילע פֿערזיכערונג.

נדבות אין רעדאקציע.

אברהם ראָזענבוים 5 זל. פֿאַר מחזיקי הדת. יוסף סילמאן 5 זל. פֿאַר דער וואוינונג פֿון צײַטונגס-פֿערקויפֿער.

די אלגעמיינע פֿערזאמלונג פֿון האנדווערקער-פֿערבאנד.

די יעהרליכע אלגעמיינע פֿערזאמלונג פֿון היגען האנדווערקער-פֿערבאנד וועלכע איז פֿאָרגעקומען דעם פֿערגאנגענעם דאָנערשטאג און שבת מאָרגען, איז חוץ עס איז געווען פֿאראויסצוזעהען דורך זעהר שטורמיש און איז געווען רײַך מיט פֿיעל דראמאטישע און פּײַנליכע מאָמענטען.

מען מוז אָבער פֿעסטשטעלען, אז די פֿערזאמלונג איז געשטאנען אויף דער הויך פֿון איהרע אויפֿגאבען.

צוליעב מאנגעל אין פּלאַץ וועלען מיר נאָר היינט פֿערצייכענען די רעזאָלוציעס אָנגענומען בעתן שלוס פֿון דער טאָגעסאָרדנונג און דעם רעזולטאט פֿון די וואהלען.

אין קינפֿטיגען נומער וועלען מיר געבען א אויספֿיהרליכען בעריכט.

נאָך די דיסקוסיעס איז אָנגענומען געוואָרען פֿאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) די אלגעמיינע פֿערזאמלונג דריקט אויס איהר דאנק און אנערקענונג די ראטמאנער-פֿראקציע אין שטאָדט-ראט און די פֿערזאָנען פֿון די ה"ה ד"ר נײַמאַן און י. גאָלדבערג, דעם ראטמאן פֿון די האנדווערקער-קאסע ה' ש. קאַץ, דעם פּרעזעס פֿון דער האנדווערקער-באנק ה' ש. ניעמירעווסקי, ווי אויך די גאנצע פֿערוואלטונג פֿאַר איהר אונערמידליכע ארבייט לטובת די האנדווערקער-מאסען אין טשענסטאָכאָוו.

2) די אלגעמיינע פֿערזאמלונג פּראָטעסטירט חוץ שטאַרקסטען געגען די יעניגע פּערזאָנען, וואָס האָבען זיך דערלויבט צו טראָגען שמוץ אויף די האנדווערקער-פֿערשטעהער און די פֿערזאמלונג נעהמט איבער דעם אלעם צום מאָג - אָרדנונגאון בעפֿולמעכטיגט די פֿערוואלטונג זיי צוציהען צו א געריכט.

די וואהלען האָבען געגעבען פֿאָלגענדען רעזולטאט:

אין דער פֿערוואלטונג: ד"ר ה. נײַמאַן, ש. ניעמירעווסקי, ש. קאַץ, י. גאָלדבערג, א. דזיאלאָשינסקי, ג. שטיבעל, ש. רײַך, ה. ברוין, פֿ. סעדעצקי, י. ראָזענבערג, א. נאַטאַן און ז. פֿרידמאן.

פֿערטרעטער: י. חיים, גרין, א. חיים, ה. אופֿנער און א. דאָבזשאַנסקי.

אין דער רעוויזיאָנס-קאָמיסיע: ג. גרין, אונגער, בשיסוסקער און מ. אײַזענמאן.

Radjoaparaty
Philipsa i Marconiego
wraz z głośnikami po najniższych cenach instaluje
Biuro Techniczne
„UNION" Sp. z o.o.
ŚLĄSKA 4, TEL. 7-70.
Uwaga: 3-lampowe radjoodbiorniki wraz z głośnikiem, akumulatorem, baterją i anteną za zł. 330 na b. dogodnych war. ratalnych.

פֿון דער שטאָדטישער אויטאָבוסען לײַטונג.

מיט עטליכע טעג צוריק איז די לייטונג פֿון דער שטאָדטישער אויטאָבוסען-קאָמוניקאַציע געקומען געצוואונגען צו ענדערען דעם פֿאָהר-פּלאַן צוליעב דעם רעפּאַראַציע צוגעהען פֿונ'ם פֿאָהר-פּלאַץ בײַ דער יאסנא גורא.

צוליעב דעם איז ענטשטאנען א גאנצע רײַהע אונבעקוועמליכקייטען פֿאַר די אײַנוואוינער פֿון די געגענדען היעלונער מארק און יאסנא גורא.

איצט אונטערשטרײַכען מיר, אז עס איז געלונגען דער לײַטונג פֿון ט. ק. א. צו בעזײַטיגען די ראדיגע שוועריגקייטען און א זעהר גינסטיגען אופֿן פֿאַר די פּאַסאזשירען, נעמליך: פֿון פֿרײַטאג דעם 10|X וועלען קורסירען אויטאָבוסען פֿון נײַעם מארק קײן ראקאָוו יעדע 12 מינוט (ווי פֿריהער), וועלכע וועלען בעצייכענט מיט די אותיות A און C.

דאנקען פֿאַר די אײַנוואוינער פֿון די געגענדען ש"פּ. באַרבאַרא און יאסנא גורא איז אײַנגעפֿיהרט געוואָרען א נײַע ליניע „B" אויף וועלכע עס וועלען קורסירען אויטאָבוסען ביז צום נײַעם מארק און אויך צוריק יעדע 12 מינוט.

פֿאַר די אײַנוואוינער פֿון צענטרום שטאָדט, לענג אויס די אלעען, וועט דאס זײַן א גרויס בעקוועמליכקייט, וואָרום פֿון די מארקען ביז'ן נײַעם מארק וועלען זיי האָבען א אויטאָבוסען פֿערבינדונג יעדע 5—7 מינוט.

פֿון דער לעצטער זיצונג פֿון אָרטיגען וואהל-קאָמיטעט פֿון „בלאָק צו פֿערטײַדיגען די רעכט פֿון יודישען פֿאָלק אין פּוילען".

פֿערגאנגענעם שבת אָוונט איז אין לאָקאַל פֿון דער היגער אגודת-הציונים פֿאָרגעקומען א פּלענאַר-זיצונג פֿון היגען וואהל - קאָמיטעט פֿון „בלאָק צו פֿערטײַדיגען די רעכט פֿון יודישען פֿאָלק אין פּוילען", בעת וועלכער עס איז צווישען אנדערען אָנגענומען געוואָרען פֿאָלגענדע רעזאָלוציע:

די פּלענאַר-זיצונג פֿון טשענסטאָכאָווער וואהל-קאָמיטעט פֿונ'ם „בלאָק צו פֿערטײַדיגען די רעכט פֿון יודישען פֿאָלק אין פּוילען", וואָס איז פֿאָרגעקומען מוצאי שבת 11/10, אויפֿהערענדיג דעם בעריכט וועגען דער פֿערזאמלונג וועלכע איז פֿאָרגעקומען די פֿריגע וואָך לויט דער איניציאַטיוו פֿון אײניגע פּערזאָנען, געפֿונט פֿאַר נויטיג בעקאַנט צו מאכען, אז דאס פֿאָבירען צו שאַפֿען א בעזונדערע הוגע ליסטע צו די וואהלען אין סיים און סענאַט, איז געגען די אינטערעסען פֿון דעם יודישען פֿאָלק און מ'עס העלפֿט די איניציאַטאָרען פֿון אזא ליסטע אלס מענשען וועלכע געהען געגען די אינטערעסען פֿון יודישען פֿאָלק אין פּוילען.

צום ווינטער - סעזאָן 1930-31!
איז דאס פּוטער-געשעפֿט
פֿון מיכאל איידעלמאַן
פּילסודסקי 5, פֿראָנט, ערשטער שטאָק, טעל. 305
איז פֿערזעהען מיט א גרויסען אויסוואהל פֿון אלערארט פּוטער - סחורות און אײַנצעלנע פֿעל, בלאַטען.
פֿערטיגע דאַמען און מענער-פּעלצען.
אין מײַן ערשטקלאַסיגע קירזשנער-ווערקשטעל ווערען אויסגעפֿערטיגט אלערלײַ בעשטעלונגען, שנעל רעעל, לויט די נײַעסטע מאָדען, אונטער מײַן פּערזענליכער אויפֿזיכט.
די ה"ה שנײַדער און קירזשנער בעקומען א ספּעציעלען ראַבאַט.

דאָס פּוטער-געשעפֿט פֿון די פֿירמע
פּיק און זשעלינסקי
טשענסטאָכאָוו, 1 אלעע 3
פֿראָנט ערשטער-שטאָק
איז פֿערזעהען צום קומענדען סעזאָן מיט א גרויסען אויסוואהל פֿון אלערלײַ פּוטער-סחורות, ווי פֿערשידענע פֿעל, בלאַמען, קעלנער פֿעלצעך אויך פֿערטיגע, בעשטעלטע דאַמען און הערען-פּוטערס א.א.וו.
ביליגע פּרייזען! — — רעעלע בעהאַנדלונג!
בעקוועהמע בעדינגונגען!
קומט און איבערצייגט אײַך!
בעמערקונג: פֿאַר די ה"ה שנײַדערס און קירזשנערס — א ספּעציעלען ראַבאַט.

Szkoła koedukacyjna i przedszkole
z prawami szkół państwowych
ZOFJI WAJNSZTOKÓWNY
w CZĘSTOCHOWIE
zawiadamia, iż egzaminy systemem lekcyjnym trwają. Kancelarja szkoły (Piłsudskiego 13, II brama, II piętro) przyjmuje zgłoszenia do wszystkich klas (od A do 4-ej włącznie) i do przedszkola (od lat 3-ch). Dla niezamożnych ulgi.
UWAGA: Ze świadectwem ukończenia szkoły — dzieci wstępują do 5-ej klasy gimnazjalnej.

ZDROWIE
— TO NAJWIĘKSZY
SKARB
PEPEGE
Boty deszczowe
„Pepege", absolutnie nieprzemakalne, są idealnem zabezpieczeniem nóg od chłodu i szkodliwej dla zdrowia wilgoci. Lekkie, eleganckie i tanie — są zarazem wymarzonem uzupełnieniem jesiennego ubioru każdej pani.
— damskie bez wyłogów, całe z gumy, ryps zł. 14.—
damskie z wyłogami z czarnej gabardiny zł. 15.—
damskie z wyłogami całe z gumy, czarne, bronz lub beige zł. 18.—
— damskie wys. z wyłogami, lekkie, całe z gumy deseń w kwiaty bronz, komb. zł. 20.—
Kalosze
„Foothold", damskie półkal. bez obc. zł. 4.50
— damskie na trykotowej podsz. zł. 9.—
— męskie na trykot. podszewce zł. 10.20 męskie płytkie zł. 9.70
ŻĄDAJCIE WSZĘDZIE TYLKO Z PODKOWĄ
‹PEPEGE›

Gimnazjum Tow. Żyd. Szkół Średnich
w Częstochowie, Gen. Dąbrowskiego 3-a.
PRZEDSZKOLE
odnowione i zreorganizowane czynne będzie od niedzieli 19 października 1930.
Zgłoszenia przyjmuje kancelarja gimnazjum.

סטאלין און לעגט איהם אוועק א פּוי-מען, דאס הײַסט נישט אויף שטענדיג נאָר אויף איין שבת, כדי ער זאל הע-רען אויסגעלאַפּט. אנ'אנדער מאל נעמט ער זיך צו א צוויטען, דרוקען אזוי.

מיט אײן וואָרט, אז דאס שבת-קור-יעל וועט מעטער ערשײַנען און וועט וועלען האָבען ערפֿאָלג וועגען די נירעס-טע לײַט, די העלט-פֿוהרער נישט ווי-כער מיט ווײַטער לעבען, וואָרום דער שבת-קוריער וועט זײַ אויסקהרג'נען נישט אלע מיטאמאל, נאָר אײַנצינגווײַז יעדען שבת אײנעם.

ווען נישט-יין, זאל באַטש זײַן מים.

עס נעהט צו שמחת תורה, ווען מען פֿרעהט זיך מיט דער הייליגער תורה און דערבײַ וועגען זיך יודען נוהג צו מאכען א כוסה, אזוי ווי עס שטעהט אין פּסוק ויין ישמח. עס איז אָבער היינט א ביטערע צײַט, קאָן מען קײַן צופֿיעל ווײַן נישט טרינקען, טרינקט מען מע-מער.

אין אָבער די צרה וואָס דאס הײַ-סער קאָסט אויך מער, ווען עס האָט זיך וועגען דעם געוואָנדען צו דן וואָרע מאסער פֿאבריקען האָט זיך ארויסגע-וויזען, אז דאס לומאַניאדע וואסער איז ביליגער געוואָרען, א פֿלעשעל ליטאָ-ניאד פֿערקויפֿען די פֿאבריקען צו 18 גראשען א שטוק, די פֿראָנצויזע-וואַ-סער דער אווי-געהויבענער הײַן-וואסער פֿערקויפֿען זײַ צו 20 גראשען א פֿלע-שעל, און דערוועלבער צײַט פֿערקויפֿט מען דאס וואסער אין די געוועלבער מיט הונדערט פּראָצענט טײַערער און בפֿילאן קומט אויס אז עס לייזט זיך

תענוג דאס הײַסט אז מען טרונקט תענוג.

עס וועט נעהמען א יושר אז אויך די געוועלב אײַגענטימער וועלען זיך צונויפֿען צו די ביליגע פּרײַזען און וועלען די יודען אין דעם הייליגען שמחת תורה ווען זײַ קענען זיך נישט דערלויבען אויף יין וועלען זײַ כאָטש קענען טרינקען מים.

זײַ האָבען מורא...

חן בעוואוסט איז די טאָג געהען דער קאָאָפּעראטיווער טאָג, ר"ה א טאָג ווי אלע קאָאָפּעראטיוון מאכען א סך-הכל פֿון זייער טעטיגקייט און גלײַכצײַטיג פֿוהרען זײַ א פּראָפּאַגאנדע פֿאַר דער קאָאָפּעראטיווער אידעע.

דער דאָזיגער טאָג איז אויסגעפֿאלען דעם פֿערגאנגענעם זונטאג. האָט מען זיך גערופֿען אז עס וועט זײַן פֿערזאַמ-לונגען מיט פּראָפּאַגאנדע, רעדעס א. ז. וו.

אינטערוויעוו האָבען זיך געגרײַט די קאָאָפּעראטיווע האנדווערקער-באנק און די פּראָדוצירקאָאָפּעראטיוון, נאָר אין דער לעצטער רגע ווען אלעס איז שוין געווען גרייט איז געקומען א בע-פֿעהל פֿון רעזאָלוציאָנס-פֿערבאנד אז עס זאָרעם שטרענג פֿערבאָטען צו קײַן שום פֿערזאמלונגען מאכען נישט פֿערקומען און משך פֿון די געהנטסטע וואָכען.

ווען מען האָט אָנגעהויבען חוקר ודורש צו זײַן מה טעמו? האָט זיך ארויס אז דער רעוויזיאָנס-פֿערבאנד האָט מורא, אז מען זאל עס נישט אויסנוצען צו וואהל-אגיטאציע, אַזי האָט פֿאַר א שיפֿות האָט דער קאָאָ-

פֿערטשיטער טאָג צו די תהלים, נאָר די שרעק האָט גרויסע אויגען און פּראָפּאַגאנדע אז פֿאָטער חס ושלום וועט אויף אזא פֿערזאמלונג זיך עפּנ-צער ארויסכאַפּען מיט א וואָרט וועגען די וואהלען, איז קאַפּוט מיט די קאָאָ-פּעראטיווע בעוועגונג.

זײַ וועגען אפֿשר גערעכט, נאָר חו עס זאל נישט זײַן וועלען די פֿערזאמ-לונגען און פּראָפּאַגאנדע מיטונגען נישט פֿערקומען.

בכל דור ודור.

אווי לאַנג חו עס עקזיסטירט דאס יודישע פֿאָלק, אווי לאַנג שטעהען אויף פֿערשידענע המנ'ס וואָס ווילען די יו-דען פֿערטיליגען.

עס וועגען און דער חינוכים פֿערוואַ-נען געווענע חלוקי דעות, אסך זאָגען, אז דאס יודישע פֿאָלק איז געוואָרען געמאַכט אונטער א שלעכטען מזל און דאס איז די סבה וואָס מען לאָזט עס נישט לעבען, עס איז אָבער פֿער-האַנען א ויש אומרים וועלכע פֿײַנען אויף מיט ראיות אז א דאנק די גרוי-סע אונזערשעלע פֿעהיגקייטען פֿון יו-דישען פֿאָלק, נישט קוקענדיג וואָס זײַ ווערען געפּלאָגט און פֿערפֿאָלגט רופֿט ארויס קנאה בײַ די מענשען—חיות.

אָבער חו עס זאל נישט זײַן פֿערען יודען וויגט ווײַטער עקזיסטענץ אלע גע-רודפֿ'ט אווי אז עס האָט זיך שוין און די אלטע צײַטען בײַ אונז אויסגע-ארבײַט א וואָרטול, אז „כלל המצר לישראל נעשה ראש", אז פֿאַר פֿײַנען יודען בעקומט מען נאָר א אויפֿצײַכ-

נונגס-מעדאל.]

אין אלע צײַטען און אלע דורות וו-נען אויפֿגעשטאנען די המנ'ס און האָ-בען אונז געוואָלט פֿערטיליגען, אויס-ראָטען פֿון דער ערד, אפֿט מיר האָ-בען פֿון זײַ קײַן חשבון נישט געלעקט, מען האָט אונז געטון צרות און פֿײַן פֿערשאַפֿט, אָבער אונזערע פֿײַנדער האָבען נעהאט א שוואַרצען פֿינסטערען סוף.

די פֿעלקער וואָס האָבען אונז גע-פּײַניגט וועגען אונטערגעגאנגען, וועם ישראל, דאס יודישע פֿאָלק לעבט און וועט אײַביג עקזיסטירען צו להכעיס אונזערע שונאים און מענשען-פֿרעסער.

מקנען וואָס איז דאס געקומען צו רײַד, מקנען די הולדע הערצען פֿון דעם נײַעם מענשען פֿרעסער און עקזעל-שטען לאָבוז הויזלער, וועלכער איז א רעגענגראט, א מחוץ למחנה'נוק און וואָס בײַ די דײַטשע אנטיסעמיטען און וואולקעס בעקומען א דעה לאָזט ער אויס זײַן כעס קודם כל צו די יודען.

מען און בעקאנטער וועלכער איז געקומען פֿון דײַטשלאנד דערצעהלט, אז ווען ער איז אוועק פֿון דער דײַ-טשער גרענץ-קאַסע האָט ער געקויפֿט א בילעט צו פֿאָהרען קײַן פּוי-לען האָט ער און דער קאַסירער געפֿו-נען נאָך א בילעט, ווי עס שטעהט דערט געצייכענט אז דאס איז א פֿרײַער בילעט צו פֿאָהרען קײַן ירושלים און זיך מעהר נישט אומצוקעהרען, נאָך געפֿונט זיך א לאָזונג „דײַטשלאנד ערוואכע, יודע פֿערקרעפּע".

דעם בילעט האָט מען איהם אריינ-

געלײַגט און פֿאַט ארײַן אונבעמערק-טערהײַט, דאס איז א שפּיצעל פֿון די היטלערגעמאַכטע וועלכע וועהען אין דעם חלבען מיליאן יודען די אײַגענע שטערונג צו זייער היטלערשע ארבײַט...

עס פֿרעגט זיך אויך נאָך הײַנט אין אנדערע כלומרש'טע דעמאָקראַטי-שע פּרעהײַטס-לענדער ווילדע ארויס-טריטען און כולוגאנישע אָנפֿאַלען אויף יודען, צו די אלע המנ'ס פֿון דער הײַנטיגער צײַט דאַרף מען זאָגען, נישט איהר ווענט די ערשטע און הלוואי זאָלט איהר שוין זײַן די לעצטע, נאָר אווי ווי אלע המנ'ס האָבען געהאט א סוף אווי וועט קומען אײַער מפּלה, יעדעס לאַנד, יעדע מלוכה וואָס האָט איהר פֿאָליטיק און הירשאַפֿט געהאַלט בוי-ען אויף יודען-האַס און געקומען צו מגב השפֿלות און אויך איהר בעזעץ חיות וועט האָבען דעם פֿינסטערען סוף און דאס יודישע פֿאָלק, דער עם הנצחי וועט אײַביג לעבען און וועט פֿרעסען אויף אײַערע קברים.

שישו ושמחו.

יודען וועט פֿרײַליך, עס איז אונז נאָך געבליבען סך-הכל 2 טעג יום-טוב, און טאַקי דער אמת פֿרעהליכער שמחת תורה, ווען די אלטע יודישע טראַדיציע הײַסט אונז, צו דאַנקען וו-נען די ערנסטע מענשען פֿרעהליך אווי ווי קינדער.

כאָטש עס איז פֿרײַליך נישט צו פֿערשטעהן, וואָס איז די שמחה, דער-פֿאַר וואָס מען האָט אונז געגעבען אזא תורה מיט וועלכע ...

רע געוועזען? פּדרגות, איך וועלט גע-וואלט וועהען, צו נאָך א פֿאָלק פֿון דער וועלט וועלט געהען צוזינגען פֿון אזעלכע הערבע גזירות וואָס יודען האָבען, נו מילא, אז מען פֿראָטעס-טירט נישט און דאָך אויף גוט, מע האָט איז נאָך די שמחה, נאָר געה פֿערשטעה דאס יודישע פֿאָלק, דעם ישראל סבא, ער פֿרעהט זיך, ער גרויסט זיך פֿאַר אלע פֿעלקער, „אתה בחרתנו" און מחו איהם עפּיס.

דערנבער פֿרעה דיך יוד, דאס לע-בען איז גרויזאם פֿאַר דור, פֿיעל שרעק-ליכע פּרעגיות און גזירות האָפּסו, דע-רנבער דעם טאָג פֿון יום-טוב פֿערגעס וועגען אלעם, מאנג, שטרונג, פֿאל ארײַן און חדוה ביז פֿערגעסענהײַט, וואָרום באלד ציטערנדע חשבונות שוין ווינגען דאס בעקאַנטע ליעדל

אז די יום-טוב'דיגע טעג געהען אוועק...

און מידער צו דער ארבייט, הירער וועט דיר אונפֿקומען צו שלעפּען אויף דײַנע פּלײצעס דעם יאָך פֿון שווערען גלות, פֿײַן און יסורים, דערובער לעב נאָך הײַנט, כאָס ערען א שנאַפּסיל, פֿל זמן ביזט נאָך פֿרײַ, כל זמן עס איז יום-טוב אויף דער וועלט.

יודן די וועסט וועהר וועגנג ימים-טובים אין דײַן לעבען, נוץ אוים די געלעגענהײַטען, טאנץ, זײַ פֿרעהליך, לע-בעדיגער, שישו ושמחו.

לוי תן

„CASINO".

די פרייזען זענען ערנידריגט:
אויפ'ן ערשטען סעאנס 1 זל.
אויף די איבריגע — 1.20

מאָטטאָ: אלץ פאר דער ליעבע.

Najwyższa cena miłości

גרויסע ריהרענדע דראמא.

אין דער הויפט-ראָל דער ליבלינג פון פובליקום
קארען גריפיט.

דער פילם איז געשטוצט אויף דער בעריהמטער פורליצער'ס ערצעהלונג.
אויסגעצייכענטע רעזשי!

אויף דער סצענע: די ניי-אנגאזשירטע
דער ליבלינג פון טשענסטאכאווער פובליקום רעגרא
וואצלאוו זדאנאָוויטש, ניוטא באָלסקא
און דער ערשטקלאסיגער באלעט „איראָפּא גירלס" פון 6 פערזאָן.

טעאטער „אָדעאָן" אלעע 27.
לעצטער סעאנס 9-30 אוונד
ביליגערע פרייזען.

לעצטע עטליכע טעג!

Hadżi Murat

(BIAŁY SZATAN)

מאָנומענטאלע פאָעמע אויפ'ן באָדען פון אונאָבהענגיגקייטס-קאמפען מיט רוס-
לאנד'ס לויט דער ערצעהלונג פון לעוו טאָלסטאָי.

אין די הויפט-ראָלען איוואַן מאָזשוכין, ליל דאַגאָווער און אנדערע
אויף דער סצענע סענסאציאָנעלער נייער פראָגראַם!
ניי - אָנגעקומענע ארטיסטען פון דער ווארשאווער רעווי:

נינא אָלטנסקאָ, רטה-רטן, מ. קאָנדראצקי א"א

נאָוואשצי היינט!

אלעע 12.
לעצטער סעאנס 9-30 אוונד.

פון מאָנטאג און ווייטערע טעג.
עקראַן און סצענע צוזאמען!

דראמע פון היינטיגען לעבען אויפ'ן גרונד פון דער צוהוליעטער יוגענד

NOCNA ESKAPADA

ריזיגע דראמא, וועלכע אילוסטרירט דעם פערביסענעם קאמף צווישען צוויי
זיך באַקעמפענדע פאָליטישע ריכטונגען.
אין די הויפט-ראָלען:
מארצעלינא דאַי, דוגלאַס פעירבענקס און אנדערע.
אויף דער סצענע: געזעגענונג פון רעווי-אנסאמבל: טעמאליני?
רוצינאַ יאַבלאָנסקאַ, ז. און פ. גאַראַנאָף (באלעט-פּאָרל).
אין דער רעווי א. ט. „צום ווידערזעהן אין ווארשא".

Katar,
niemiły gość,
jest słusznie przedmiotem obaw, gdyż prowadzi często do poważnych chorób. Z tego powodu wskazanem jest, aby już przy najmniejszych oznakach kataru, a również każdego innego zaziębienia, zażywać natychmiast oryginalne tabletki Aspiriny.

Istnieje tylko jedna

ASPIRINA

BAYER

Każde opakowanie i każda tabletka oryginalnej Aspiriny opatrzone są znakiem BAYER

א גרויס געוועלב

מיט א שטוב אויפ'ן שענסטען פונקט אין דער אלעע
צו פערדינגען
ערקונדיגען אין רעדאקציע
אלעע 6 פאר B

צי ווייסט שוין אלע,

אז דאס ערשטקלאסיגע שיך-געשעפט
לויט'ן פאריזער סיסטעם
איז שוין ערעפענט געוואָרען?

דאס ערשט-ערעפענטע שיך-געשעפט, אונטער דער פירמא „ווענוס" באזיצט דעם גרעסטען אויסוואהל פון פערשידענע אויסלענדישע און אינלענדישע שיך, אויך איינענע אויסארבייטונג פון די לעצטע פאריזער מאָדעלען און די הויפט-זאך צו שפּאָט ביליגע פרייזען.

רעעלסטע בעדינונג.
געדענקט די אדרעס:

שיך-געשעפט „ווענוס", אלעע 29.

„דער ענטפער טרעוויראנוס'ן".

פון דעם קאָמיטעט פאר'ן בויען דן אונטערוואסער-שיף „דער ענטפער טרעוויראנוס'ן" האבען מיר ערהאלטען צו פערעפענטליכען פאלגענדען אויפרוף:

ברידער!

עס הילכען נאך אונז'ס חלל פון דער וועלט די עכא'ס פון אימע פון די מורא'דיגסטע מלחמות, עס פארפען נאך אויף אונז אנ'אימה די מויזענדער קאליקעס מיט זייערע אבגעהאקטע הענד און פיס, מיט זייערע לעהרע אויגען-לעכער — און די רעשטען אנדערן פונדאמענט אונטער די וועלט.

דורכ'ן מויל פונ'ם מיניסטער פון די אָקופאציע-געבוטען טרעוויראנוס און אנדערע אָפיציעלע פערטרעטער רופט מען צו א רעוויזיע פון ווערסאלער טראקטאט, דהיינו — צום פונאנדערברעכען און צוטרעטען פון אונזערע מערב-קרעסען.

עס האט זיך איבער דערוועקט דער גייסט פון פוילישען פאלק. פון גרויסע ביז די קארפאטען — פון קאטאוויץ ביז אונטער ווילנא הילכט א העפטיגער אויסרוף: מיר וועלען קיין ערד נישט געבען! עס האבען זיך צונויפגעשטעלט די געסטער, פונ'ם רייכסטען-פוליטישען פאלק אין איין פייער, איין פעסטען רצון, איין געדאנק. שטערט, שטעדטלעך און דערפער רופען איינשטימיג:

ברויט נור צו נעהמען! אויף מערער — וועלען מיר ענטפערן מיט

מערער, אויף קראפט — מיט קראפט!

די ראָזינע הערליכע בעוועגונג פון דער געזעלשאפט דארף געפונען איהר געהעריגען אָפקלאנג. נישט נור אונזער בלוט און פערמעגען דארפען מיר אָפּקלענגען פאר דער פערטיידיגונג פון יעדען שפאן ערד, נור די ראָזינע פערטיידיגונג דארפען מיר צוגרייטען מיט געטיינזאמע כחות, פערפעסטיגען די קריעגס-מאכט פון דער מלוכה, פערפילפאכען, פערגרעסערען ביז צום מאקסימום.

בעת דעם פראָטעסט-מיטינג נעגען די דייטשע ארויספאָדערונגען אין לאדז, אין דער ראזידענץ פון אונאבהענגיגער פלאטפולער טרגטע, האט דן פארזאמלונג פון קריגס-אינוואלידען פערבאנד R. P. געטראפען פאלגענדע לעזונג:

לאָמיר בויען א אונטער-וואסער-שיף א. נ.: „דער ענטפער טרעוויראנוס'ן".

אויף דעם ראָזינען רוף זענען איינגעלאפען וועלבסט-בעשטייערונגען. עס בעשטייערן זיך פעראיינען, ארגאניזאציעס, פערבאנדען, ארבייטער, פירערן, סוחרים, האנדווערקער, בעאמטע, אינדוסטריעלער, עס פליסען איין גראשענס און הונדערטער זלאָטעס. אפילו די פאליאקען אין פראנקרייך, בעלגיע און לעצטענס אין אמעריקא האט מיטגעריסען די ראָזינע פאטריאָטישע בעוועגונג.

בכדי עס זאָל זיך חי נעהערינ פונאנדערשפרייטען די ראָזינע אקציע אין גאנץ פוילען און אומעטום, וואו עס וואוינט נאר א פאָלאק, אום צו קאָאָרדינירען די ראָזינע וועלבסט-בעשטייערונגען האט זיך געשאפען אין לאָדז, אס די ראָזינע שטאָט, וועלכע איז געווען די איניציאטאָרין פון דער ראָזינער פאָפולער לעזונג — דער הויפט-קאָמיטעט אינ'ם צוזאמענשטעל פון ארגאניזאציעס, פעראיינען און פערשידענע געזעלשאפטען, וועלכע רעפרעזענטירען אלע שיכטען פון דער בעפעלקערונג, אלע קלאסען און אמונות.

דער ראָזינער קאָמיטעט ווענדט זיך צו אלע בירגער פון פוילען און לאנד'ס לייט אין דער פרעמד: זאמעלט די געהעריגע סומען פאר דער אונטער-וואסער שיף „דער ענטפער טרעוויראנוס'ן", נעמט צוזאמען א גראשען צו א גראשען פאר אט דעם ווערק, וועלכעס וועט זיין דער בעסטער עדות פון אונזער פאטריאָטישען געוויסען און וועט פערפילפאלטיגען די פערטיידיגונגס-קראפט פון פוילען.

זאָל די מתנה פאר'ן פערגרעסערען דעם קריגס-פלאָט בעשטעטיגען פאר דער גאנצער וועלט, אז אין הארץ פון יעדען פאָלאק האט זיך דער צוזאגנד צו פאטערן און בעלטיק, וועט אונז דאס פענסטער צו דער ברייטער וועלט און די לונגען, וועלכע זענען נויטיג צום לעבען, פונאנדערגעהאקטען ביז דער העכסטער מדרגה און פערבונדענעם זיך אויף אייביג.

זאָלען זיך שאפען וויעדאוויעדע - בעהיאטאָרע און ערט-קאָמיטעטען און זייערע פרעזידיום'ס זאָלען טרעטען אין צוזאמענשטעל פון הויפט-קאָמיטעט וועלכער וועט בעלייטען דעם פאָנד אויף די הענד פונ'ם ה' פרעזידענט פון דער רעפובליק, אלס דעם קאפ פון פוילישען מיליטער

וועלען אלע פוילישע צייטשריפטען אין לאנד און אין דער פרעמד עפנען רשימות פון זעלבסט-בעשטייערונגען פאר דעם אויבענגערמאנטען ציעל.

עס זאָל נישט זיין קיין איין פאלאק און לאנד, מעבר ליס, אין דעם פערהאלטענסטען ווינקעל פון דער ערד-קוגעל, וועלכער קען בגלייכגילטיג זיין דעם ראָזינען גרויסען ווערק, וואס זאָל זיך נישט אָפּרופען אויף דעם ראָזינען פאטריאָטישען רוף.

פאר דער פערטיידיגונג פונ'ם ים און פעסטערן בעשטייערן מיר זיך אלע פאר דער אונטער-וואסער-שיף „דער ענטפער טרעוויראנוס'ן".

פאר די אונטען אונטערגעשריבענע ארגאניזאציעס:

פרעזידיום פון דער אויספיהר-אָבטיילונג פונ'ם הויפט-קאָמיטעט
פאר'ן בויען דן אונטער-וואסער-שיף „דער ענטפער טרעוויראנוס'ן"

פרעזעס: פר. פאָהלאָק.

וויצע-פרעזעסען: קוראטאָר י. גאָדלעווסקי, דר. נ. פיכנא, דיר. ע. סאטאנאָווסקי, דיר. י. וואָלטשאנסקי, דיר. וו. ראָפסקי.

סעקרעטארען: י. כמיעלעווסקי און ר. קובאלאק.

קאסירערס: דיר. ע. גרענער און א. פסיעלאָווסקי.

עס פאָלגען אונטערשריפטען פון א גאנצע רייהע ארגאניזאציעס, וועלכע געהערען אריין אינ'ם צוזאמענשטעל פון הויפט-קאָמיטעט.

אדרעס פאר בעשטייערונגען:

Główny Komitet Budowy Łodzi Podwodnej
„Odpowiedź Trevrianusowi„
w Łodzi, ul. Gdańska № 29, Telefon № 206.19.
Konta: Bank Gospodarstwa Krajowego, Oddział w Łodzi № 822.
P. K. O. Nr. 68199.

גראנדיעזער וואהל-מיטינג פון דער סאנאציע.

נעכטען 11 א זייגער פארמיטאג איז אין גרויסען זאל פון קינא „קאסינא" פארגעקומען א גראנדיעזער מיטינג איינגעאָרדנעט דורך דעם אונ-פארטייאישען בלאָק (ב"ב) אין צוזאמענהאנג מיט די געפאָרשטעהענדע סיים און סענאט-וואהלען. עס זענען געהאלטען געוואָרען רעדעס און דער טויזענד-קעפיגער עולם האט אָנגענומען א רעזאָלוציע צו שטימען פאר דער ליסטע נומ. 1.

מיט אויסרופען: עס לעבע מארשאל פילסודסקי א"א האבען זיך די פער-זאמעלטע פערמורט אין א גרויסען נאסען-צוג מיט אנ'אָרקעסטער אין דער שפיץ און אוועק צום קבר פון אומבעקאנטען זעלנער, וואו די דעמאָנסטראַ-ציע האט זיך אויפגעלעזט.

רעאָרגאניזירונג פון דער פּרע-בעל-שולע ביים היגען יודישען גימנאזיום.

דאס גימנאזיום פון די יודישע געזעלשאפטליכע מיטעל-שולען (דאָמב-ראָווסקי 3) האט נאך א גרונדליכע רעאָרגאניזירונג צוריק גענומען די פרעבעל-שולע, וועלכע וועט זיין טעטיג פון מאנטאג דעם 19 ד. ח.

איינשרייבונגען נעמט מען אין די קאנצעלאריע פון גימנאזיום.

אכטונג!

ליבהאָבער פאר עלטערן פון מויב-שטומע קינדער.

די אלע עלטערן פון טשענסטאכאוו און אומגעגענד, וואו גיט די קינדער-ליכע מן יודישע, וועלכע האבען טויב-שטומע קינדער, ווערען געבעטען צו מעלדען זיך אין זייער אייגענעם אינטערעס אין נאָמען קליינהענדלער-פער-אייען טאָמטאָווע 8, וואו עס וועט צו-נויפגעשטעלט ווערען א ליסטע פון די פערגעסענע צאהל טויב-שטומע קינדער. שפעטער וועט מען דעם ענין פער-שטעלען דעם היגען מאגיסטראט מיט'ן צוועק צו גרינדען א נויטיגע שולע אין אונזער שטאָדט.

געדענקט די אדרעס: טאָמטאָווע 8.

א שטאָדט-ראט זיצונג אין משך פון 5 מינוט.

ס'מסתמא איז געווען נעכט'ן א שטאָדט-ראט-זיצונג מיט'ן צוועק צו בעשטעטיגען נאָרמאל דעם גאָרזשוין אנגע-נומענעם בעשלוס וועגען נעמען א הלואה פון 50 טויזענד זלאָטעס אין דער קאָמונאלער באנק.

צום ראָזינען בעשלוס האט געמוזט זיין אנוועזענד 33 ראטמענער, האט מען געוואַרט איבער 2 שעה ביז 10 זייגער ווען עס איז געקומען דער 33 ראטמאן, און ערשט דאן האט מען אין משך פון 5 מינוט איינשטימיג אָהן דיס-קוסיע בעשטעטיגט דעם ראָזינען פארשלאג.

קרוזעפיץ.

דעם ערשטען טאָג חול-המועד איז געפייערט געוואָרען דער 5-יעהריגער יובילעאום און די ענטהילונג פון פאָהן פון דער היגער צ"גימנאזישער פּרג.

עס זענען געקומען דעלעגאטען פון די ארומיגע שטעדטלעך. פון טשענס-טאכאוו די ה"ה א. ל. שענפעלד און מנחם ליפשיץ.

דאס ערשטע מאָל האט קרוזעפיץ גע-זעהען אזא פייערליכקייט, וואס איז פערענדיגט געוואָרען מיט א טעאטער-פאָרשטעלונג און באנקעט.

אין שטאָדט האט די פייערונג גע-מאכט א שטארקען רושם.